

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΟΙ ΑΓΡΟΙ ΚΑΙ ΑΙ ΠΟΛΕΙΣ

Όταν ὁ Βίσμαρκ ἐβλεπεν εἰς τοὺς πίνακας τοῦ πληθυσμοῦ τὸν πρωτοφανῆ πολλαπλασιασμόν τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ Βερολίνου, τὴν τεραστίαν μεγέθυνσιν τῆς πρωτεύουσας τῆς Γερμανικῆς πατρίδος, ἀντὶ ἐνθουσιασμοῦ, ὅποιον ἠδύνατο νὰ ὑπολάβῃ τις ὡς φυσικώτερον αἰσθημα, κατελαμβάνετο ὑπὸ σφοδρᾶς ὀργῆς, διότι ἡ ὀργὴ ἀντικαθίστα πάντοτε παρὰ τῷ τρομερῷ ἀρχικαγκελαρίῳ τὸ αἰσθημα τῆς λύπης καὶ ἠρώτα «τί πηγαινόντων νὰ κάμουν ἐκεῖ μέσα ὅλοι αὐταὶ αἱ ἑκατοντάδες χιλιάδων παραφρόνων;»

Ἡ ὀργὴ αὕτη τοῦ Βίσμαρκ δὲν πρέπει νὰ ἀποδοθῇ εἰς προσωπικὸν τοῦ ἀνδρός—ὅστις ὡς ἰδιώτης ὑπῆρξεν ἐξῆχος ἀγρονόμος καὶ θκυμάσιος ἐκμεταλλευτῆς δασῶν—αἰσθημα στοργῆς πρὸς τὸν ἀγροτικὸν βίον, εἰς ἀγανάκτησιν ἐξ ἰδιοφυίας προσωπικῆς διὰ τὴν ἐκ τῶν ἀγρῶν πρὸ πάντων λιποταξίαν τόσων χιλιάδων βραχιονίων, ἀλλ' εἰς βαθεῖαν καὶ ὑγιᾶ παρατήρησιν νοσηροῦ κοινωνικοῦ φαινομένου.

Βεβαίως διὰ τὰς πρωτεύουσας τῶν κρατῶν οὐδὲν εὐχαριστότερον τῆς τοιαύτης ὑπερτροφικῆς αὐξήσεως· πάντες εὐρίσκουσιν εἰς αὐτὴν τὸ συμφέρον των· ἡ ἀνταλλακτικὴ ἀξία τῆς ἀκινήτου ἰδιοκτησίας πολλαπλασιάζεται καὶ διὰ τὰ πλεῖστα τῶν ἐπαγγελλμάτων παρέχεται ἐπικερδοστάτη ἐργασία τροφῆ. Κατ' ἀναλογίαν δὲ τὴν αὐτὴν φιλοδοξίαν τρέφουσι πάντοτε καὶ αἱ ἐπαρχικαὶ πόλεις, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦσι κέντρα τοπικῶν περιφερειῶν, εἰς βάρος τῶν ἀγροτικῶν συνοικισμῶν.

Ἄλλὰ ἡ ἀνάπτυξις αὕτη καὶ ἡ ὑπερτροφία τῶν ἀστικῶν κέντρων ἀποτελεῖ ἀντίστοιχον ἀτροφίαν καὶ ἐξασθένησιν τῶν ἀγροτικῶν, τῶν γεωργικῶν πληθυσμῶν, ἐπὶ βλάβῃ μεγίστη καὶ ἀτονίᾳ τῆς γεωργίας.

Κατὰ τοῦ φαινομένου ἐν τούτοις τούτου οὐδεμίαν δύναται τις νὰ ἀντιπᾶξῃ παρατήρησιν, ὅταν τὸ προκαλῆ ἡ ὑπερεκχειλίσις τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ· ὅταν φέρωνται πρὸς τὰς πόλεις καὶ ἀπὸ τούτων κατὰ προοδευτικὴν ἐξέλιξιν πρὸς τὴν πρωτεύουσαν οἱ βραχιόνες ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποῖους δὲν ἐπαρκεῖ ὅπως ἀπασχολήσῃ εἰς τὰς ποικίλας αὐτῆς ἀνάγκας ἡ πλουτοδότειρα γῆ. Τότε τῷ ὄντι ὑπόκειται ἀπλῶς ζήτημα ἰσορροπήσεως τοῦ πληθυσμοῦ, ὑπὸ τὴν ἀμειλικτον ὑπαγόρευσιν τοῦ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνος, ὡς ἐπίσης ὑπόκειται τοιοῦτον ζήτημα, ὅταν, στεί-

ρευουσῶν καὶ τῶν ἀστικῶν ἐργασιῶν, ἡ ἀνάγκη τὸ ὑπερβάλλον τοῦ πληθυσμοῦ, τὸ ἠττώμενον ἐντὸς τοῦ κράτους ἐν τῷ ἀγῶνι τῆς ζωῆς, τὸ ἐξωθεῖ διὰ τῶν μεταναστεύσεων ἐκτὸς αὐτῶν τῶν ὁρίων τοῦ ἔθνους.

Ἄλλὰ τῆς ἐγκαταλείψεως τῶν ἀγρῶν καὶ ἕτερος ἰσχυρὸς παράγων εἶναι παραίτιος, παράγων ὅμως ἐξ ἴσου νοσηρὸς καὶ ὀλέθριος, ἡ διψα τῆς μεταλλαγῆς βίου, τὸν ὅποιον ὁ ἀγρότης, ὅταν δὲν παιδαγωγῆται ὑγιῶς, συνηθίζει νὰ θεωρῇ ἐπίμοχθον καὶ βασανιστικὸν ὑπὲρ πάντα. Ὁ πόθος τοῦ ἀγρότου ὁ φλογερὸς, τὸν ὅποιον καλλιεργοῦν αἱ ἀφηγήσεις καὶ ἡ φαντασία, πόθος ὅπως γνωρίσῃ καὶ ἀπολαύσῃ ἡ αὐτὸς ἡ τοῦλάχιστον τὰ τέκνα του τὸν εὐφρόσυνον, τὸν ἄνετον τῶν πόλεων βίον, τὸν ὅποιον φαντάζεται διαρκῆς πανόραμα λαμπρῶν εἰκόνων, ἐξ ἐκεῖνων, τὰς ὁποίας τοῦ ἐπιδεικνύουν εἰς τὰς ἀγροτικὰς πανηγύρεις.

Καὶ ἀκούει τις συχνότατα ὑπὸ τύπον συλλογισμοῦ μίαν λογικὴν βλασφημίαν, μητέρα πλείστον ἀτομικῶν καταστροφῶν, αἰτίαν γενικωτέρας κοινωνικῆς ἐξασθενήσεως ἐκ τῶν σοβαρωτέρων.

«Τί νὰ κάμῃ ἐδῶ στὸ χωριό; νὰ ὀργῶνῃ καὶ νὰ σκάφῃ τὰμπέλια σὰν τὸν πατέρα του; Ὅα τὸν στείλω στὴ χώρα ν' ἀνοίξῃ τὰ μάτια του, νὰ γείνη ἄνθρωπος.»

Οἱμοι! μὲ πόσον κλειστὰ τὰ μάτια τοῦ νοῦ μορφώνεται καὶ διατυπύεται αὕτη ἡ πατρικὴ σκέψις! σκέψις ἡ ὁποία δυνατόν νὰ ποικίλλῃ κατὰ τὴν διατύπωσιν, ἀλλ' ἔχει πάντοτε τὴν αὐτὴν βᾶσιν· τὴν ὄνειρώδη, τὴν φανταστικὴν βελτίωσιν τύχης, διὰ μεταλλαγῆς βίου.

Καὶ ὅμως ὑπὲρ πάντα εἶναι ἄνθρωπος ὁ ἀγρότης· ἡ γῆ μεθ' ὅλας τὰς καιρικὰς περιπετείας οὐδέποτε ἀρνεῖται εἰς αὐτὸν τὴν στοργὴν τῆς. Ἡ δίκαια καὶ τὸ ἄροτρον, ἐὰν δὲν τῷ παρέχουν τὸν πλοῦτον καὶ ἀπολαύσεις φανταστικὰς, τῷ ἐξασφαλίζου ὅμως τὴν θεραπείαν ἀφελῶν ἀναγκῶν καὶ βίον γαλήνης καὶ ἡρεμίας, ἀπηλλαγμένον τῶν ἀγωνιωδῶν, τῶν συνηθέστατα τραγικῶν περιπετειῶν, αἱ ὁποῖαι μαστίζουσι τοὺς βιοπαλαιστὰς τῆς μεγίστης πλειονότητος τῶν ἀστικῶν ἐπαγγελλμάτων· τῷ παρέχουν ὑπὲρ πᾶν εἶδος βίου τὸ τιμαλπές ὄωρον τῆς ὑγείας καὶ τῆς εὐρωστίας, ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῆς ἀγροικοῦ φύσεως, ἡ ὁποία εἶναι ὁ μεγαλύτερος διδάσκαλος καὶ φίλος καὶ παραμυθητῆς ἐν ὀδύνῃ, ἐν τῷ οἰκογενειακῷ καὶ κοινωνικῷ περιβάλλοντι, τὸ ὅποιον ἀποτελοῦν ἐκεῖνοι ὧν φέρει τὸ αἷμα, ἐκεῖνοι, οὓς ἀπὸ τῶν πρώτων, τῶν πρασίμων ἐτῶν τῆς ζωῆς

εγνώρισε και ήγάπησε, δύναται να άνευρη άσφα-
λέστερον τήν σχετικήν εύτυχίαν, ής μόνης επι-
τρέπεται ή ανάζητησις.

Καί εγκαταλείπει όλα ταύτα ή δια να εύρη
δουλειά εις τας πόλεις, ή στελλόμενος υπό τών
γονέων του, θυσιαζόντων προς τούτο τόν άγρόν
και τήν άμπελον, άσφαλή του τέκνου των ευδαι-
μονίας κεφάλαια, δια να μάθη γράμματα, — όχι
τά γράμματα τά άπαραίτητα εις τόν περρωτι-
σμένον και πολιτισμένον άνθρωπον είσοδήποτε
βιοποριστικού επαγγέλματος, τά γράμματα τά
μη άποτρεπτικά από τών πρακτικών επιτηδευ-
μάτων του βίου, — αλλά τά γράμματα τά όποια
θα τελειουργήσουν τήν επηγγελμένην υπό τής
φαντασίας του άγρότου εξέλιξιν, εις επαγγέλ-
ματα άβρότερα και άνετώτερα.

Κατ' άμφοτέρας τας περιστάσεις ή από τών
άγρών λιποταξία σπανιώτατα βραβεύει τόν υπο-
τιμώντα τόν άγαθόν του άγροτικού βίου τά
άπτά και άσφαλή, τά άγαθά εν τή κατοχή τών
όποιων διατελεί προς επίδιωξιν άλλων χιμαίρι-
κων, τών όποιων ή λαμπηδών, μεθ' ής τά περι-
βάλλει ή φαντασία, σπανιώτατα είναι χρυσός.

Σχεδόν πάντοτε ξένος εν ταις πόλεσι πρέπει
να αγωνισθή εύθως εξ άρχής προς σύμπλεξιν
νέας εργασίας. Πολλοί τόν άναμένουν εν τή
σταδιοδρομία ταύτη ήτται και πολλαί άπογοη-
τεύσεις. Καί όταν δε έτι εν τή εξασκήσει ήμε-
ρθίων εργασιών ή και τεχνικών επαγγελμάτων
επαρκή εις τας ανάγκας αυτού, τό όποϊον δυσ-
τυχώς δεν άποτελεί πάντοτε τόν κανόνα, ή ίσο-
λογισμός τών πλεονεκτημάτων του βίου, τόν
όποϊον εγκατέλιπε, προς εκείνον, δν επεδίωξε,
σπανίως θα τόν στερήση άφορμών μεταμελείας.

Συνηθέστερον εν τούτοις ούτε τόν μόνον δυ-
σάρεστα θα είναι τής έκτροπής ταύτης τά άπο-
τελέσματα. Συνηθέστερον θα εύρηθι πρό ολο-
σχερούς άποτυχίας· τούτο δε κατά λόγον φυσι-
κώτατον, διότι, επειδή ή από τών άγρών φυγή
είναι φαινόμενον γενικωτέρας έμφανίσεως, γενι-
κωτέρα είναι και ή άνισοροπία, ήτις σχεδόν
παρατηρείται εις πάντα τά άστικά επαγγέλ-
ματα και τά έλευθέρια και τά τεχνικά και τά
χειρωνακτικά, μεταξύ τής προσφοράς και τής
ζητήσεως εργασίας. Ούτω τό υπερβάλλον τής
προσφοράς εξωθείται εις επιβεβλημένην, εις άκου-
σίαν άεργίαν, και εις όλην τήν μακράν σειράν
τών δυστυχιών, αί όποιαί είναι αί άχώριστοι
τής άεργίας άκόλουθοι, είτε όφείλεται αύτη εις
τήν όνηρίαν, είτε τήν επιβάλλει ή ανάγκη.

Ότι δε ταύτα δεν είναι φανταστικά, ότι ή
προς τας πόλεις τροπή τών άγροτικών πληθυ-
σμών, πλειότερον παρ' ήμιν ή εν πάση άλλη
χώρᾳ δεν ρυθμίζεται υπό τής ανάγκης τής ίσο-
ροπήσεως τών βιοποριστικών επαγγελμάτων προς
τας ανάγκας τής καθόλου κοινωνικής εργασίας,

τό άποδεικνύει ή παρατήρησις, όταν αύτη προ-
σηλωθῆ επί τής καταστάσεως έκάστου τών
άστικών επαγγελμάτων εν ταις πόλεσι και συγ-
κρίνη είτα ταύτην προς τήν θέσιν τής γεωργίας,
καθ' όλας αύτῆς τας μορφάς.

Τοιαύτη άνάκρισις θα έβεβίαιωνε στερεούτως,
ότι εις όλα σχεδόν τά άστικά επαγγέλματα
πλεονάζει ή προσφορά τής εργασίας· τοιαύτη
άνάκρισις θα ήναγκάζετο να βεβαιώση πορί-
σματα στερεούτως λυπηρά, να περιουλλέξη
άπαντήσεις πάντοτε σχεδόν άπαισιοδόξους. « Η
δουλειάς δεν πάνε καλά· είμεθα πάρα πολλοί
στην τέχνη μας· τό ψωμί βγαίνει πολύ δύσκολα ».

Και όταν στραφή τις προς τούς άγρούς, όταν
ανάζητήση τό διατί ή γῆ δεν άποδίδει εν Έλ-
λάδι, είμη πολλοστημόριον του πλούτου, τόν
όποϊον εύλόγως δύναται να αξιώση τις παρ' αυ-
τῆς, θα άκούση επίσης στερεούτως τήν άπαν-
τησιν τής έλλείψεως χειρών, και θα άνεύρη
ούτως αίτιον εκ διαμέτρου αντίθετον, ως προς
τήν άρρωστίαν τής γεωργίας, από τήν τών
άστικών επαγγελμάτων.

Άλλά και ή μελέτη τών αριθμῶν εις τά
αυτά ήθελε φέρε συμπεράσματα, διότι παρ'
ήμιν κατ' αναλογίαν προς τήν έκτασιν ή γῆ
άπασχολεί πολύ όλιγωτέρους θεράποντας πάσης
άλλης χώρας, συμπεριλαμβανομένων και τών
ήττον γεωργικών.

Μήπως δε και ή μίσθωσις τόνων χιλιάδων
κατ' έτος εργατῶν εκ τής άλλοδοπῆς και δια
τήν καλλιέργειαν τής σταφίδος, και πρό πάντων
δια τας ανάγκας τής σιτοπαραγωγῆς εν Θεσ-
σαλίᾳ, δεν φέρει εις τά αυτά πορίσματα ;

Η παιδαγωγία μέγιστον θέλει επιτελέσει
καθήκον διδάσκουσα τούς άγροτικούς πληθυσμούς
τήν άγάπην προς τήν έστίαν, και εμπνέουσα
τήν προσήλωσιν προς τήν γῆν εκείνην, ήτις
έθρεψε μετά στοργῆς μητρός τήν μακράν
σειράν τών προγόνων και έδέχθη είτα αυτούς εις
τούς μητρικούς κόλπους της, παρά τήν προστά-
τιδα σιαάν του ναού του χωρίου.

ΦΙΛΟΔΗΜΟΣ

ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΙ ΠΕΡΙΗΓΗΤΟΥ ΕΙΣ ΑΠΡΟΣΙΤΟΥΣ ΧΩΡΑΣ

Ό Άγγλος δημοσιογράφος Λάνδωρ άνέλαβε
να φθάση μόνος συνοδευόμενος υπ' όλίγων ύπη-
ρετῶν και όδηγῶν εις τήν μυστηριώδη πόλιν
Λάσσαν, τό ίερόν άστυ του Βουδδισμού, εις τήν
όποιαν από 50 έτών ουδεις Ευρωπαίος έχει εισ-
δύση. Ουδέν απέτρεψεν αυτόν ούτε τά γιγαν-
τώδη όρη, τά ύψηλότατα τής Γῆς, τά δίκην
κολοσσαίου όχυρώματος αιωνίως χιονοσκεπούς

υπερασπίζοντα τό Θιβέτ, ούτε τό φοβερόν εκεί
ψύχος, ούτε ή ώμότης τών κατοίκων, οτινες εις
ουδένα ξένον επιτρέπουν να πλησιάση εις τήν
χώραν των.

Η παράτολμος όμως αύτη άπόπειρα δεν επέ-
τυχεν. Άποϋ ύπέστη μυρίας ταλαιπωρίας, ως
εκ θάύματος διέφυγε τόν θάνατον, ή δε διήγη-
σις τών φρικωδών βρασάνων, άς ύπέστη, είναι
τόσον περίεργος και δραματική, όσον και ή εκτύ-
λιξις μυθιστορήματος, περιγράφοντος φανταστι-
κάς περιπετείας.

Όμοιον προς υπερμεγέθη άκρόπολιν κείται εν
τῷ μέσω τής Άσίας, εις ύψος 4000 μέτρων
κατά μέσον όρον υπέρ τας περικειμένους πεδιά-
δας, όροπέδιον πτωχόν και έρημον, έχον τετρα-
πλασίαν έκτασιν τής Γαλλίας και περιστοιχι-
ζόμενον υπό τών ύψηλοτάτων όρέων τής Γῆς.
Άνεμοι δραμητικοί εξεγείρουν εκεί άδιαλείπτως
θυέλλας κονιορτού και χιόνος. Ό άνήρ είναι τόσον
άρκιός κατά τούς αλύωνας και τας κορυφάς τών
όρέων, ώστε ένίοτε τά ζῶα πίπτουσιν ως κεραυ-
νόπληκτα· μόλις βλέπει τις εδώ και εκεί όλί-
γους θάμνους ξηρούς. Η χώρα αύτη είναι τό Θι-
βέτ, ή ιερὰ γῆ του Βουδδισμού.

Όσει μη ήρκει ό φοβερός φραγμός τών χιό-
νων και τών πάγων, οτινες πανταχόθεν στενωῶς
περιβάλλουσιν, ως δια στυλόντων όπλων, τήν
χώραν, καθιστᾶ αυτήν έτι άπρόσιτον εις τούς
ξένους, οιουδήποτε και άν είναι, και ό φανατι-
σμός τών Λάμας, τών ιερέων του Βουδδα, ών ή
άπεριόριστος και αυθαίρετος δύναμις άποκρούει
πάσαν επικοινωνίαν προς τόν πολιτισμόν· διότι
έννοοσιν ότι δι' αύτῆς θα προσεβάλλετο ή κυ-
ριαρχία των.

Ό Δαλαί-Λάμας, εκλεγόμενος υπό τής συνε-
λεύσεως τής ανώτερης τάξεως τών ιερέων, είναι
άρχηγός του Βουδδισμού και σύναμα Βασιλεύς
και Θεός. Είναι άπόλυτος κύριος κατά θεωρίαν,
πραγματι όμως τά δικαιώματα αυτού, ως και
ή εκλογή, οι' ής αποκτᾶ αυτά, εξαρτῶνται εκ
του Αυτοκράτορος τής Κίνας.

Ό άχανής ούτος τόπος, οτινος ό πληθυσμός
δύναται να υπολογισθῆ εις 2 περίπου εκατομ-
μύρια, έμεινεν άμέτοχος τής κινήσεως και τής
προόδου του κόσμου, ουδεις δε ξένος επεσκέφθη
αυτόν από πενήτηκοντα έτών.

Οι Ευρωπαίοι οι τελευταίον κατορθώσαντες
να εισδύσωσιν εις τήν Λάσσαν, τήν μυστηριώδη
του Θιβέτ πρωτεύουσιν, τήν άπροσιτωτέραν εις
τούς ξένους και τής Μείκκας, υπήρξαν τῷ 1844
δύο Γάλλοι ιεραπόστολοι. Έκτοτε οι Θιβετινοί
φοβούμενοι πρό πάντων τας Ρωσικὰς και Άγ-
γλικὰς επιδράσεις με πολύ πλείονα προφύλαξιν
άπέκλεισαν τήν είσοδον τής χώρας των εις τούς
ξένους, και πάσα προσπάθεια προς παραπλήνη-

σιν τῆς διηνεκοῦς και άυστηρᾶς αυτῶν επαγρυ-
πνήσεως απέβη ματαία.

Εν τούτοις σκοπός παντός εις τας χώρας
ταύτας προελάσαντος είναι να εισέλθῃ εις τήν
Λάσσαν. Όσο περισσότερο αύτη άποκρούει
καθίσταται και ό πόθος τών περιηγητῶν να
τήν επισκεφθῶσιν.

Ουδὼς αποθαρρυνθείς εκ τών δυσκολιών,
ας πάντες τῷ παρίστανον ως ανυπερβλήτους,
ό Άγγλος Λάνδωρ άνεχώρησεν εκ Λονδίνου τῷ
19 Μαρτίου του 1897, να και αυτός επανα-
λάβῃ τήν άπόπειραν. Μετά τρεις εβδομάδας
απεβίβαζετο εις Βομβάην, από τής όποιας,
μαστιζομένης υπό τής πανώλους, αναχωρήσας
πάραυτα διηυθύνθη προς τά Ίνδο-Θιβετικά
σύνορα, όπου και έφθασε μετ' όλίγας ήμέρας.

Εκίνησε δε μόνος, ει και είχεν ανάγκην
συνοδίας εκ φρουρῶν, όδηγῶν και άλλων προς
μεταφοράν τών τροφῶν, τών όπλων και τών
εργαλείων του, διότι ήλιπιζε να εύρη και λάβῃ
αυτούς εκ τών Σόκας, λαοῦ έχοντος ήπια και
φιλόξενα τά ήθη και κατοικοῦντος εις τας ύπω-
ρείας τών Ίμαλαίων. Έδυσκολεύθη όμως πολύ
να εύρη αυτούς· τό ταξειδίον του έτρόμαζε πάν-
τας, εις όσους επρότεινε να τόν ακολουθήσωσιν,
και ουδεις έτόλμα να εκτεθῆ εις κινδύνους τό-
σον μεγάλους. Άλλά μετά πολλαίς προσπάθειαις
και πρό πάντων δια γενναίου χρηματικού ποσού
κατήρτισε συνοδίαν εκ 30 προσώπων, τών όποιων
τήν διεύθυνσιν ανέθηκεν εις ένα Σάνδεν-Σίγκ, δν
είχε παραλάβῃ εις τήν ύπηρεσίαν του πρό όλί-
γων εβδομάδων εν Άσκότῃ.

Αν και ήτο αρχή του θέρους, ό καιρός ήτο
βροχερός και ψυχρός, οι ποταμοί ήσαν παγωμέ-
νοι και ή χιών, όσον μικρότατα εξικνείτο τό
βλέμμα, εκάλυπτε τά όρη καθιστώσα αυτά
αδιάβιατα. Καί ό σκοπός δε του ταξειδίου είχεν
ήδη γίνῃ γνωστός εις τας αρχάς του Θιβέτ και
σῆμαι ανησυχητικὰ διεδιδόντο. Ό Τζόγκ Πέν,
ή διοικητής του φρουρίου Τακλακότ, εις τών
μεγάλων αρχηγῶν του Θιβέτ, έφρούρει τήν
είσοδον τής χώρας μετά 300 άνδρῶν, είχε δε
κηρύξη ότι θα έμαστίγωνε και έπειτα θ' άπε-
κεφάλιζε τόν έρευνητήν, εάν έτόλμα να εκτελέσῃ
τό σχεδίον του, θα έδήμειε δε και τας γαίαις
πάντων, όσοι θα έδέχοντο να τόν υπηρετήσωσιν.

Οι Σόκαι, οι συνεχῶς πάσχοντες εκ τής σκλη-
ρότητος τών Θιβετινῶν, μάτην ίκέτευον τόν
Λάνδωρ να μείνῃ παρ' αυτοῖς, μάτην τῷ εξέ-
θετον τούς κινδύνους τούς επαικιδούντας αυτόν
εις τούς μυστηριώδεις και άγρίους εκείνους τό-
πους, όπου τό κλίμα είναι τόσον τραχύ, όσον και
οι άνθρωποι. Ουδέν ήδύνατο ν' άποτρέψῃ τόν
θαρραλέον έρευνητήν. Εν τῷ μεταξύ, μέχρις
ότου ή τῆξις τών χιόνων καταστήσῃ διαβητάς

τάς διόδους τῶν ὁρέων, συχνάκις ἐπεχειρεῖ μακρὰς πορείας πρὸς ἀναγνώρισιν τῶν παραμεθορίων τόπων. Κατὰ τινα δὲ αὐτῶν τῶ συνέβη ἀτύχημα, ὅπερ παρ' ὀλίγον τῶ ἐπέφερε τὸν θάνατον.

«Εἰς ὕψος 3600 μέτρων, γράφει, ἀπὸ τῆς θαλάσσης καὶ 90 περίπου ἀπὸ τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ Κουτί, ἔπρεπε νὰ διέλθω χιονοσκεπῆ τινα βράχον πολὺ παγωμένον καὶ ἔχοντα τὴν κατωφείριαν λίαν ἀπότομον. Τινὲς ἐκ τῶν συντρόφων μου εἶχον προχωρήσει, οἱ ἄλλοι δὲ ἠκολούθουν ὀπισθεν. Ἄν καὶ εἶχον ἔμπροσθέν μου τὰ ἔχνη τῶν προπορευομένων, ἦτο ὅμως ἀνάγκη ὁ ἴδιος νὰ χαράττω ἕκαστον βῆμα.

» Ἐνῶ ἐπληττον διὰ τοῦ ποδός, ὅπως σχηματίσω κοιλότητα ἐν τῇ χιόνι, εἰς μέρος, ὅπου ὁ σκληρὸς πάγος ἐκρύπτετο ὑπὸ λεπτὸν στρώμα χιόνος, ὁ πούς μου μὴ εὐρίσκων στήριγμα ὠλισθήσθη καὶ ἀπώλεσε τὴν ἰσορροπίαν. Ἐφερόμην μετὰ ταχύτητος καταπληκτικῆς κατὰ τῆς ἀποτόμου κατωφείρας, συνοδευόμενος εἰς τὴν ἀκουσίαν ταύτην ἐπὶ τοῦ πάγου καὶ τῆς χιόνος ὠλισθήσθην ὑπὸ τῶν φωνῶν τῶν καταπλήκτων συντρόφων μου. Ἀνελογίσθην ὅτι θὰ ἐκρημιζόμην εἰς τὸν ποταμόν, ὅπου διερχόμενος μετὰ τοῦ ὕδατος ὑπὸ μακρὰν σύριγγα ἐκ πάγου θὰ εὐρίσκων ἀφεικτὰς τὸν θάνατον. Διετήρησα ὅμως τὴν ψυχραιμίαν καὶ προσεπάθησα διὰ τῶν παγωμένων δακτύλων μου ν' ἀναρτηθῶ ἐκ τῆς χιόνος, ἢ νὰ κάμω εἰς αὐτὴν ἀνοιγμα διὰ τῶν πτερῶν, ἀλλὰ ματαίως. Τέλος παρετήρησα ἔμπροσθέν μου μεγάλην πέτραν ἐξέχουσαν τῆς χιόνος. Ἀκούων τὸ ὕδωρ νὰ βροχθῆ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἐνέτεινα ἄπελπις ὅλα τὰ νεῦρα καὶ τοὺς μῦς, ὅπως πλησιάζω, ἐννοῶν ὅτι αὕτη ἦτο ἡ τελευταία μου ἐλπίς. Ἐτίεντωσα ἐπιτήδες τὰς κνήμας ἔχων ὑπ' ὄψιν τὴν σύγκρουσιν. Αὕτη ὑπῆρξε φοβερά! Ἐνόμισα τὸ πρῶτον ὅτι ὅλα τὰ ὀστά τοῦ σώματός μου συνετριβήσαν, ἀλλ' ὡς ἐκ θαύματος, καίτοι φρικτωδῶς μεμωλωπισμένος, οὐδὲν σοβαρὸν ἔπαθον.

» Οἱ δακτύλοι μου ἦσαν αἰμόφυρτοι ἐκ τῶν ἐντομῶν τοῦ πάγου. Ὄταν ἠδυνήθην νὰ ἐγερθῶ, διὰ σημείου παρήγγειλα τοὺς περιτρόμους συντρόφους μου νὰ ἐξἠκολούθησάν με τὴν πορείαν τῶν κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ, μέχρις οὗ εὐρὼ μέρος, δι' οὗ νὰ δυνήθω νὰ ἐνωθῶ μετ' αὐτῶν.»

Ἐν τῶ μεταξὺ ἡ χιών ἐξέλιπε βαθμηδόν, ἀφήσασα τέλος ἐντελῶς ἐλεύθερον τὸ ὄρος. Ὁ Λάνδωρ εὐθὺς συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν 30 ἀνδρῶν του, εἰς οὗς προσετέθη καὶ εἰς Ἰνδός, ὁ Μάνσιγγ, τὸν ὁποῖον ἤρχιζε νὰ προσβάλλῃ ἡ λέπρα καὶ τὸν ὁποῖον ἐσυμφώνησε κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀναχωρήσεως, καὶ εἰς πλανόδιος Θιβητινὸς ἢ Δακού, διηυθύνθη πρὸς τὰ ὑψηλά ὄρη πεδία, τὰ πολὺ δικαίως καὶ γραφικῶς κληθέντα «ἡ στέγη τοῦ Κόσμου». Ἐλαβὲ μεθ' αὐτοῦ τροφὰς δι' ὀλί-

γας ἡμέρας, διότι δὲν ἤθελε νὰ φορτώσῃ τοὺς ἀκολουθοῦντας τοῦ ὑπὲρ τὰς δυνάμεις τῶν. Ἀλλὰ δὲν ἐβράδυναν τὰ φυσικὰ προσκόμματα, ἀτινα καθ' ὅδον συνήντησε, νὰ τῶ δείξωσι, πόσον κινδυνώδες ἦτο τὸ ἐπιχειρηθὲν ταξίδιον.

Φθάσας εἰς τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Καλί, εὗρε τὴν γέφυραν κατεστραμμένην ἐκ τῆς τήξεως τῶν χιόνων. Ἡ νύξ ἐπῆλθεν· οὔτε φῶς οὔτε φωνὴ οὐδεμία ἐπὶ τῆς ἀντιπέρας ὄχθης ἠκούετο· πανταχοῦ σιγὴ τελεία, ἡ νεκρικὴ σιγὴ τῆς ἀναπαυομένης φύσεως καὶ ἀνθρώπων. Ἐπρεπε λοιπὸν ν' ἀκολουθήσῃ κατὰ μῆκος τὸν ποταμόν διερχόμενος ἀτραπὸν κινδυνώδη φερομένην ἐλικοειδῶς διὰ μέσου κρημνῶν καὶ τόσον στενῆς, ὥστε μόλις νὰ διαβιῇ εἰς ἀνθρώπος. Κατὰ τὰ ἐξημερώματα ἤρχισε τὴν πορείαν.

«Αἶφνης ἐφθάσαμεν, γράφει, εἰς μέρος, ὅπου αὕτη διεκόπτετο ὑπὸ βράχου καθέτου ὡς τοίχος, κατερχομένου μέχρι τοῦ ποταμοῦ. Ἡ διαβρωτικὴ ἐνέργεια τοῦ στάγδον πίπτοντος ὕδατος καὶ τῆς τηκομένης χιόνος εἶχον τελείως λειάνῃ τὴν ἐπιφάνειάν του. Τὸ πλάτος αὐτοῦ ἦτο 12 ἢ 15 μέτρων, ὀπισθεν δὲ ὑπῆρχε συνέχεια τῆς ἀτραπῶ. Τινὲς ἐκ τῶν Σόκας ἔχουσι γαίαις ἐπὶ τῆς ὄχθης, εἰς ἣν εὐρισκόμεθα, καὶ ἵνα διέρχωνται, ἐπενόησαν τὸν ἐξῆς τρόπον· ἀναρτῶντες διὰ σχοινίου ἕνα ἐξ αὐτῶν καὶ κρατοῦντες αὐτὸν ἄνωθεν τοῦ βράχου κατῴρθωσαν νὰ ἐνακάψωσιν εἰς αὐτὸν δύο σειρὰς μικρῶν ὀπῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἢ μὲν ἀνωτέρω χρησιμεύει, ἵνα κρατῆται τις διὰ τῶν χειρῶν, ἢ δὲ ἄλλη, ἵνα στηρίζονται οἱ πόδες· οὐδεμία δὲ τῶν ὀπῶν ἔχει βῆθος μεγαλύτερον ὀλίγων δακτύλων.

» Ἡ διάβασις ἐπικινδυνὸς ἐν παντὶ καιρῶ, ἐφαίνετο τότε ἀδύνατος, διότι ἡ πίπτουσα λεπτὴ βροχὴ εἶχε καταστήσῃ τὸν βράχον ὀλισθηρὸν ὡς ὕκλον. Ἀλλ' ἀνελογίσθην ὅτι ἔπρεπε νὰ διέλθω διὰ πάσης θυσίας. Ἐπιχειρῶ λοιπὸν πρῶτος ν' ἀναβῶ ὑποκρινόμενος βεβκλιότητα περὶ τῆς ἀσφαλείας.

» Δὲν ἠδυνάμην νὰ στρέψω τὴν κεφαλὴν διὰ νὰ ἴδω πῶ εἴθετον τοὺς πόδας, διότι ὅλον τὸ σῶμά μου ἐστήριζον ἐπὶ τοῦ βράχου καὶ ἐψηλάφωσα διὰ τῶν χειρῶν καὶ τῶν ἄκρων τῶν ποδῶν διὰ νὰ εὐρὼ τὰς ὀπὰς, αἵτινες ἄλλως ἦσαν τόσον ὀλίγον βαθεῖαι, ὥστε πολλὴν δυσκολίαν παρεῖχον εἰς τὴν ἀνάβασιν.

» Κατῴρθωσα ἐπὶ τέλους νὰ ὑπερβῶ τὸν βράχον καὶ νὰ πατήσω ἐπὶ τῆς ἀτραπῶ, ἧτις εἶχε 12—15 ἑκατοστῶν πλάτος. Ὁ Σάνδεν Σίγκ μετ' ἠκολούθησε καὶ κατῴρθεν ὡσαύτως εἰς τὴν ἀτραπὸν ἀβλαβῆς.»

Ἡ εἴσοδος τοῦ ἐρευνητοῦ εἰς τὸ Θιβητικὸν ἔδαφος ἐμελλε νὰ τῶ παράσχη πολὺ πλεονα προσκόμματα. Ἀπὸ ἐπιχειρήσεως νὰ ὑπερβῇ τὸ Λιπού, ἀπέστη δὲ ἕνεκα τοῦ ψύχους καὶ τῶν

χιόνων, ἀπεφάσισε νὰ διέλθῃ διὰ τοῦ ὄρους Λαουμπέγια, ὅπερ τῶ παρεῖχε διόδον εὐκολωτέραν, καίτοι καὶ ταύτην ὄχι ἀκινδύνον. Ὑπερβὰς δὲ καὶ τὴν κορυφὴν ταύτην εὐρίσκετο πλέον εἰς τὸ Θιβέτ, εἰς ὕψος 5150 μέτρων. Ἐνώπιόν του ἐξετείνεται τὸ ἄγνωστον πλῆρες μυστηρίου καὶ ἀπειλῶν. Τὰ πάντα τῶ ἦσαν πολέμια, καὶ ἡ φύσις καὶ τὸ κλίμα καὶ οἱ κάτοικοι, καὶ αὐτοὶ οἱ συνοδευόντες αὐτὸν θὰ τὸν ἐγκατέλειπον καὶ θὰ τὸν ἐπρόδιδον.

Παρ' ὅλας τὰς προφυλάξεις, ὅπως τηρήσῃ μυστικὴν τὴν πορείαν του, ὁ Λάνδωρ ἀντελήθη ταχέως ὅτι παρηκολουθεῖτο καὶ κατωπτεύετο. Τὸ ταξίδιον τοῦ Σαχίβ ἦτο ἤδη γνωστότατον. Ἐνῶ ἐπλησίαζε πρὸς τὸ φρούριον Γουανεμά, ἐν ἐκ τῶν πρώτων ἐπὶ τοῦ Θιβητικοῦ ἐδάφους ἀπαντῶντων, δύο στρατιῶται ὑποκρινόμενοι τοὺς ἐπάϊτας ἦλθον νὰ τῶ ζητήσωσιν ἐλεημοσύνην. Ἐρωτηθέντες ἐπιτηδείως ὠμολόγησαν ὅτι ἐνετάλησαν ὑπὸ τοῦ φρουράρχου νὰ μάθωσιν, ἂν ἀληθῶς εἰς Σαχίβ διήλθε τὰ σύνορα. Τὴν συνοδίαν αὐτοῦ ἠλοκακῆ τὴν ὄψιν, φέρουσαν πλατείαις τιάρας ἐξέλαβον οἱ κατάσκοποι ὡς καρβάνιον Ἰνδῶν προσκυνητῶν πορευομένων εἰς τὴν ἱερὰν λίμνην Μανσαραουάρ, καὶ ἀπῆλθον, χωρὶς νὰ ἐπιμείνωσι περισσότερον.

Ἄλλ' ἐὰν κατῴρθωσαν ἄπαξ ν' ἀποκρῦψωσι τὸν σκοπὸν τοῦ ταξιδίου τῶν, δὲν ἔπρεπε νὰ ἐλπίζωσιν ὅτι θὰ ἠπάτων μέχρι τέλους τοὺς Θιβητινοὺς. Τί λοιπὸν νὰ πράξωσιν; ν' ἀλλάξωσι δρόμον; νὰ κρυφθῶσιν; Ὁ Λάνδωρ οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν διενεόθη τοιοῦτόν τι, ἀπεφάσισε τούναντιον νὰ πορευθῆ κατ' εὐθείαν εἰς τὸ Γουανεμά καὶ νὰ πλησιάσῃ φανερά τὸν ἔχθρον.

Ἐστράφη λοιπὸν ὀλίγον πρὸς τὰ ΒΑ. καὶ τὸ φρούριον ἐνεφανίσθη πρὸ αὐτοῦ ἐπὶ τινος λόφου. Μερικοὶ ἀξιωματικοὶ Θιβητινοὶ ἦλθον τρέμοντες εἰς προὔπαντήσιν του καὶ τῶ εἶπον, ὅτι εἰς οὐδένα ἐπέτρεπον νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ Θιβέτ. Ὁ Λάνδωρ ἐζήτησεν ἀπλῶς νὰ τῶ ἐπιτραπῆ νὰ πορευθῆ εἰς τὴν λίμνην Μανσαραουάρ ὡς προσκυνητής. Ἀλλ' ὁ ἀνώτερος ἀξιωματικὸς ἀπήντησεν ὅτι οὐδ' αὐτὸς εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ παρέχῃ τοιαύτην ἄδειαν καὶ ὅτι ἔπρεπε ν' ἀναφέρῃ τὸ πρῶγμα εἰς τὸν Ταργιόμ.

Ἡ μικρὰ συνοδία ἀνέμεινε τὴν ἀπάντησιν μέχρι τῆς ἐπιούσης ἀγρυπνήσασα καθ' ὅλην τὴν νύκτα, διότι οἱ Θιβητινοὶ ἐφαίνοντο σκοπεύοντες νὰ ἐπιτεθῶσιν. Ἀλλ' οὐδὲν συνέβη. Ἄμα δὲ τῆ πρωΐα ὁ Ταργιόμ, παράδοξον πρόσωπον, φέρων μακρὸν ἐνδυμα ἐκ πράσινης μεταξῆς μετὰ μεγάλων χειριδῶν, ἐπεσκέφθη αὐτοὺς. Ἡ συνομιλία διήρκεσεν ἐπὶ ἀρκετὰς ὥρας, καὶ μόνον δι' ἀπειλῶν ἐπέτυχεν ὁ Λάνδωρ ὅ,τι ἐπεθύμει, τὴν ἄδειαν δηλαδὴ νὰ πορευθῆ μέχρι τῆς λίμνης.

Ἄλλ' ἕνεκα τῆς προσδοκίας ἐνός τῶν ἀκολου-

θῶν, ὅστις ἀπεκάλυψεν εἰς τὸν Ταργιόμ τὴν ιδιότητα αὐτοῦ ὡς Σαχίβ, ἡ ἄδεια τῶ ἀφηρέθη τὴν ἐπιούσαν. Ἡναγκάσθη λοιπὸν περίλυπος νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν πρὸς Ν. πορείαν παρακολουθούμενος καὶ ἐπιβλεπόμενος ὑπὸ ἱππέων Θιβητινῶν.

Ὁ Ἄγγλος ἐν τούτοις δὲν ἀπεφάσισε κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ὑποχωρήσῃ ὀριστικῶς. Μετὰ 2 ἡμερῶν πορείαν πρὸς Ν. συνέλαβε τὸ τολμηρὸν σχέδιον ν' ἀναχωρήσῃ τὴν νύκτα μετ' ὀλίγους ἀνδράς εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὁρέων καὶ νὰ μείνῃ ἐκεῖ ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας, ἵνα κατοπτεύσῃ τὰς κινήσεις τῶν Θιβητινῶν.

Μὴ εὐρίσκων οὐδένα ἐκ τῶν ἀκολουθῶν πρόθυμον νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ, ἦτο ἔτοιμος ν' ἀναχωρήσῃ μόνος, ὅτε εὐτυχῶς δύο ἐκ τῶν ὀδηγῶν του ἐδήλωσαν ὅτι δὲν θὰ τὸν ἐγκατέλειπον, κατῴρθωσαν μάλιστα νὰ πείσωσι καὶ δώδεκα ἄλλους ἐκ τῶν τριάκοντα κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ταξιδίου ἀνδρῶν ν' ἀκολουθήσωσιν.

Κατὰ τὸ μεσονύκτιον λοιπὸν, ἐνῶ ἐπιπτε πυκνοτάτη ἡ χιών, ἡ μικρὰ συνοδία διαφυγοῦσα τὴν προσοχὴν τῶν Θιβητινῶν ἐπανέλαβε τὴν πορείαν πρὸς τὴν ἱερὰν πόλιν.

«Ἐβαδίζομεν, γράφει, ἄφωνοι. Ὅσο ὑψηλότερον ἀνεβαίνομεν, τόσο τὸ ψῦχος ἐγίνετο ὀριμότερον καὶ ὁ ἀνεμὸς παγερώτερος. Μετὰ πορείαν ὀλίγων λεπτῶν ἠναγκαζόμεθα νὰ σταματῶμεν καὶ νὰ καθήμεθα προσκεκολλημένοι ὁ εἰς παρὰ τὸν ἄλλον, ἵνα θερμαινώμεθα καὶ ἀναλαμβάνωμεν δυνάμεις.

» Μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου τὸ ψῦχος ἐγίνει ὀριμότερον ἢ χιών ἐπιπτεν ἄφθονος· τὰ δὲ ὕγρα φορέματα καὶ καλύμματα μας ἐπάγωσαν. Ἡναψα μικρὸν λύχνον μετ' οἰνόπνευμα, περίξ τοῦ ὁποίου ἐκαθίσταμεν, καὶ ἀναφελῶς ἐπεχειρήσα νὰ βράσω ὀλίγον ζωμὸν κρέατος συμπετυκνωμένον· ὁ λύχνος ἐσβέσθη, ὅτε τὸ ὕδωρ ἤρχισε μόλις νὰ θερμαίνηται.

» Περιτυλιχθέντες διὰ τῶν σκεπασμάτων προσεπαθήσαμεν ματαίως νὰ κοιμηθῶμεν ὀπισθεν τῶν ἀποσκευῶν, ὡς ὀπισθεν τοίχου προφυλακτικοῦ. Οἱ ἀνθρώποι μου ἦσαν ἐξ ὀλοκλήρου χωμένοι εἰς τὰ καλύμματα τῶν.

» Διαρκούσης τῆς νυκτός ἤκουσα αὐτοὺς στεναζόντας, μεμψιμοιροῦντας, τρίζοντας σπασμωδικῶς τοὺς ὀδόντας. Ὁ ὕπνος μου ἦτο ἐπίπονος, πολλάκις δ' ἐξύπνησα μετὰ καυστικοῦ αἰσθηματος ψύχους εἰς τὰ ὄτα καὶ τοὺς ὀφθαλμούς.

» Ἡ αὐγὴ ἐπεφάνη τέλος μετὰ νύκτα, ἧτις μοὶ ἐφάνη ἀτελείωτος. Τὸ θερμόμετρον εἶχε κατέλθει εἰς 23 βαθμούς ὑπὸ τὸ μηδέν. Ἐφῶναξα τοὺς συντρόφους μου, αἵτινες μετὰ δυσκολίας ἠγέρθησαν ἀποτινάξαντες τὴν κατακαλύψασαν καὶ αὐτοὺς χιόνα.

» Ἐρχίσταμεν νὰ καταβαίνωμεν πρὸς τὰ ΒΑ. ἐπὶ κλιτῶν χιονοσκεπῶν, ἐξ ὧν ἐξεῖχον ἐδῶ καὶ

ἐκεῖ ὄξεια συντρίμματα βράχων. Ἀλλὰ παρτήρησας διὰ τοῦ τηλεσκοπίου ἐν τῇ κοιλάδι σκηνὴν καὶ ὀλίγα πρόβατα, ἀνέβη ἐκ νέου εἰς τὸ ὄροπέδιον».

[Ἐπεται συνέχεια]

ΣΤΕΨΙΣ ΠΟΙΗΤΟΥ

Πρό τινος χρόνου ἐγένετο ἐναυθὰ ἀπόπειρα ψηφοφορίας πρὸς ἐκλογὴν τοῦ ἡγεμόνος ἢ *πρίγκιπος* τῶν ποιητῶν, κατ' ἀπομίμησιν τῶν ἐν ἄλλαις χώραις ἐθιζομένων. Καὶ ἡ μὲν ἀπόπειρα ἐκείνη δὲν ἀπέληξεν εἰς ἀποτέλεσμα, ἴσως διότι μᾶλλον ἐπὶ τὸ παιγνιδέστερον ἢ ἐπὶ σκοπῶ σοβαρῶ ἐνηργεῖτο. Ὑπέμνησεν ὅμως ἡμᾶς ὅτι ὑπῆρξεν ἐποχὴ, καθ' ἣν τὸ ἔθνος ἡμῶν καὶ περὶ τὰ τοιαῦτα εὐλαβέστερον ἐτήρει τὰς σεμνάς τῆς ἀρχαιότητος παραδόσεις, ἐγένετο δὲ πρὸ ἡμῶν αἰῶνος ἐν χώρᾳ ἑλληνικῇ τελετὴ ἐπιβλητικὴ, ἧς τὰς λεπτομερείας ἐπιτραπήτω μοι νὰ παραθέσω χάριν τῶν ἀγνωστών τὸ γεγονός.

Ἡ χώρα αὕτη ἡ ἑλληνικὴ ἦτο ἡ Ἐπτανήσος, ἧτις εὐνομούμενη τότε ὑπὸ τὴν ἀγγλικὴν προστασίαν καὶ ὕλικῶς εὐημεροῦσα, διέσωζεν ἀκοίμητον τὸ ἐθνικὸν φρόνημα, ὅρα δὲ νὰ λαμπρύνῃ τὴν ἐκ τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ λαχούσαν αὐτῇ πνευματικὴν κληρονομίαν. Καθ' ἣν ἐποχὴν ἐγένετο ἡ τελετὴ, ἐξ ἧς ἀκόμη ὁ Σολωμὸς καὶ ἐξήπλου τὰ πτερὰ εὐθαρσῶς πρὸς ὑπερέφελον πτῆσιν ὁ ποιητὴς τῆς *Κυρὰ-Φροσύνης*, ἡμᾶς ζῶν δ' ἐν Κερκύρᾳ οἱ κατωτέρω ἀναφερόμενοι λόγιοι καὶ σοφοί, οἱ τιμῆσαντες τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, ὁ περικλητὸς Μουστοξύδης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, μεθ' ὧν συγκατελέγετο τῆς ἑλληνικῆς παιδείας γενόμενος κοινωνὸς καὶ ὁ Δαλματίας Ὁμαζέος, πρόσφυξ τότε ἐν Κερκύρᾳ μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Βενετίας, εἰς τῶν σεμνωμάτων δὲ τανῦν θεωρούμενος τῆς ἰταλικῆς φιλολογίας. Πάντες οὗτοι πρεσβεύοντες ὀρθῶς ὅτι τὸ πολιτεύμα τῶν γραμμάτων εἶνε δημοκρατικόν, ἐθεώρουν ἀρκούσαν τιμὴν τὴν ἀπλὴν πολιτογράφησιν εἰς τῶν Μουσῶν τὴν πολιτείαν, καὶ βραβεῖον πολῦτιμον τὸν ἱερόν θάλλον τῆς δάφνης, ὃν πανηγυρικῶς ἀπένευμαν πρὸς ἕνα τῶν συνεταίρων τῶν, τὸν Γ. Κανδιανὸν Ρώμαν, κατέχοντα τότε τὸ ὑπατον πολιτικὸν ἀξίωμα τοῦ Ἰονίου Κράτους, εὐδοκίμως δὲ θεραπεύοντα τὴν ποίησιν.

Ὡς ἐξῆς περιγράφει τὰ κατὰ τὴν τελετὴν ταύτην ἡ *Νέα Πανδώρα* ἐν τῷ τεύχει αὐτῆς τῆς 15 Ὀκτωβρίου 1853.

« Μεταξὺ τῶν δημοσίων τελετῶν ὅσαι ἐφαίδρουν καὶ ἐκόσμου τὸν βίον εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, ὑπῆρχόν τινες ἀρκούσαι αὐταὶ καὶ μόναι ὅπως ἀποδείξωσιν, ὅτι ἡ Ἑλλάς ἦν ὁ βασιλεὺς τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ. Ὡραῖον ἦν ἀναμ-

φιθῶς τὸ θέαμα, ὅταν μυριάδες ἀνδρῶν, ἀφ' ὧν τῶν ἐσχατιῶν τῆς γῆς συρρευσάντων, παρεκάθητο θαυμάζοντες τῶν νέων τὴν ρώρην καὶ τὸ πλαστικὸν κάλλος, καὶ ἔστερον τὸν εἰς τὸν δρόμον, τὴν πάλην καὶ τὸ παγκράτιον ἀριστεύσαντα. Ἀλλ' ὅτε σεμνὸς προήρχετο ὁ Ἡρόδοτος, καὶ ἀνεγίνωσκε τὴν ἀθανάτους πράξεις διηγουμένην ἀθάνατον ἱστορίαν του, ὅταν χρυσὴν λύραν κρούων ὁ ποιητὴς ἔψαλλεν ἐνθουσιώδεις συνθέσεις καὶ τὸ πῦρ τῶν ἐπῶν του μετεδίδοτο εἰς τοὺς ἀκροωμένους, καὶ αἱ μυριάδες τῶν Ἑλλήνων χειροκροτοῦσαι καὶ ἀνευφημοῦσαι τὸν ἔσπερον διὰ δάφνης, ὅταν τὴν εὐκλειαν ταύτην ἐπέζητουν Σοφοκλῆς καὶ Αἰσχύλος καὶ μετ' αὐτοὺς καὶ οἱ ἰσχυροὶ καὶ μεγάλοι καὶ οἱ Διονύσιοι τῶν Συρακουσῶν, τότε ἐδύνατο νὰ σεμνυνῆται ἡ Ἑλλάς ὅτι οὐ μόνον τῆς δυνάμεως, ἀλλὰ καὶ τῆς διανοίας εἶχε τὸ σκῆπτρον.

» Τὰς εὐκλείας ταύτας διὰ τὴν Ἑλλάδα τελετὰς ἀνεύωσε κατὰ τὸ λῆγον θέρους ἢ ἀδελφῆ Ἐπτανήσος, στέψασα δημοτελῶς ὡς ΠΟΙΗΤΗΝ τὸν πρῶτον αὐτῆς ἄρχοντα, τὸν ὑψηλότατον πρόεδρον τῆς Γερουσίας, κόμητα Κανδιανὸν Ρώμαν.

» Τὴν 26 Ἰουλίου (τοῦ 1853) συνέρρευσε εἰς τὴν περιφανῆ αἴθουσαν τοῦ Ἰονίου Πανεπιστημίου, ἧτις φέρει τὸ κλασικὸν ὄνομα « Ὀλυμπος », πλῆθος ἄπειρον, ἐνταυτῷ δὲ καὶ ἐκλελεγμένον, πᾶσα ἡ τῶν νήσων ἀριστοκρατία τῆς τε γενετῆς καὶ τῆς διανοίας, ὑπερτάτους ἀντιπροσώπους ἔχουσα τὸν Μουστοξύδην, τὸν Ὁμαζέον, τὸν ποιητὴν Σολωμόν, τὸν Βράϊλαν καὶ τοσοῦτους ἄλλους, ἐφ' οἷς δικαίως ἐγκαυχᾶται ἡ Ἐπτανήσος, καὶ τὴν Συνέλευσιν προήδρευεν ὁ Παιδειονόμος ἄρχων Στέφανος Παδοβάς.

» Μεταξὺ δὲ τῶν ἀνευφημιῶν τοῦ πλῆθους ἐγερθεὶς ὁ πρόεδρος τῆς Ἰονίου Βουλῆς κ. Πέτρος Βράϊλας, στέμμα δάφνης διὰ χειρὸς ἔχων, ὡς νέος τοῦ Ἀπόλλωνος ἱεροφάντης, ἐπρόσφερον αὐτὸ εἰς τὴν Αὐτοῦ Ὑψηλότητα, τὸν κ. Κανδιανὸν Ρώμαν, καὶ ἐν ὀνόματι πάσης τῆς δημογύρεως τὸν ἀνεκήρυξε ΠΟΙΗΤΗΝ. Γενικαὶ χειροκροτήσεις ἐδέχθησαν τὴν στέψιν ταύτην, τὴν διεδέχθησαν δὲ ἐκφωνήσεις διαφόρων φιλολογικῶν καὶ ποιητικῶν συνθέσεων, ἐν αἷς ἐξόχως ἀξιωματικῶς ἐφάνησαν ὁ λατινικὸς διθύραμβος τοῦ ἱππότη Ἀλεξάνδρου Δαμασκηνοῦ, ὁ εἰς τὰς Μούσας ὕμνος τοῦ δόκτωρος Τρύφωνος καὶ ἡ Σαπφικὴ Ὠδὴ τοῦ κ. Λοβέρδου, τοῦ γνωστοῦ συγγραφέως τῆς « Παικίλης Στοᾶς ».

» Ἡ τελετὴ αὕτη βραβεῖον ἐπροξένησεν ἐντύπωσιν ἐφ' ὧν τῶν παρευρεθέντων, καὶ εἰς τὸ στάδιον τῆς διανοητικῆς πάλης δεικνύουσα καταβαίνοντας τοὺς τὴν πρώτην κοινωνικὴν κατέχοντας θέσιν, ἀπέδειξε πόσον οἱ ποιητικοὶ ἀγῶνες τιμῶνται παρὰ τοῖς ἀδελφοῖς ἡμῶν, καὶ ἐνεψύ-

χασεν ἐνθουσιάζασα πάντας τοὺς εἰς τούτους ἀλειφομένους.»

Ὁ στεφθεὶς ποιητὴς ἦτο, ὡς προείπομεν, ὁ ἀνώτατος ἄρχων τῆς Ἰονίου Πολιτείας Πρόεδρος τῆς Γερουσίας, τιτλοφορούμενος Ὑψηλότατος (Altesse), — ἀπενέμετο δὲ τὸ ἀξίωμα τοῦτο ὑπὸ τῆς προστατίδος δυνάμεως διὰ τοῦ Ἀρμοστοῦ κατὰ πενταετίαν ἐκ περιτροπῆς εἰς ἕνα τῶν ἐπιφανεστάτων πολιτῶν τῶν τεσσάρων μειζόνων νήσων, Κερκύρας, Κεφαλληνίας, Ζακύνθου καὶ Λευκάδος, — εἶχε δὲ διατελέσει πρόεδρος τῆς περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους 1850 διαλυθείσης περιφύρου Ἰονίου Βουλῆς, καθ' ἣν διὰ πρώτην φοράν ἐπισήμως ὑπεβλήθη ὑπὸ τῶν ἐκ Κεφαλληνίας κυρίως καὶ τινῶν ἐκ Ζακύνθου καὶ Ἰθάκης ριζοσπαστῶν βουλευτῶν τὸ ψήφισμα τῆς ἐνώσεως τῆς Ἐπτανήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Τὸ ἀγέλμα τοῦ διορισμοῦ τοῦ ἐκόμισεν ἐκ Ζακύνθου, ἐνθα διέτριβεν ὁ Ρώμας, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1851 ὁ γενικὸς εἰσαγγελεὺς τοῦ Κράτους Κουρκουμέλης καὶ ὁ νέος Πρόεδρος τῆς Γερουσίας ἀπῆλθεν ἐπιβαίνων πολεμικοῦ ἀγγλικοῦ σκάφους εἰς Κέρκυραν, ἐνθα ἔτυχε πανηγυρικῆς δεξιώσεως, τοῦ λαοῦ ἀποξυζαντος τοὺς ἵππους καὶ σὺρτανος διὰ χειρῶν τὴν ἀμαξάν, ἐφ' ἧς ἐπωχεῖτο, μετὰ ζωροτάτων ἐπευφημιῶν μέχρι τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος, ἐνθα ἐτετέθη ἡ ὀξολογία. Συνέβη δὲ καὶ κατὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ ἐκ Ζακύνθου συγκινητικὸν ἐπεισόδιον, χαρακτηριστικὸν τῶν τότε ἠθῶν καὶ ἀντάξιον τῶν εὐκλειῶν τῆς Ἑλλάδος χρόνων. Καθ' ἣν ὄραν, προπεμπόμενος ὑπὸ τῶν συμπατριωτῶν του καὶ ὑπὸ τὸν χαρμόσυνον ἦχον τῶν κωδῶνων τῆς πόλεως, ἐμελλε νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν παραλίαν διὰ νὰ ἐπιβιβασθῇ, ὁ Κανδιανὸς Ρώμας ἀπεχαίριετο συγκεκινημένος τὸν γηραιὸν αὐτοῦ γεννήτορα Διονύσιον, ἄνδρα ἐξόχως φιλόπατριον, ἀπλοῦν τὸ ἦθος καὶ αὐστηρὸν τὰς ἀρχὰς, καταλαβόντα δ' ἐπίσης τὰν ὀνόματι τῆς Πολιτείας ἀξιώματα, ὅστις πρὸς τὸν ἀσπασθέντα εὐσεβῶς τὴν δεξιάν του υἱὸν εἶπε σπαρτιατικῶς: « Ἡ νὰ κάμῃς τὸ καλόν, ἢ νὰ μὴ γυρίσῃς ὀπίσω! » Ἀνῆκεν ὁ Γεώργιος Κανδιανὸς Ρώμας εἰς τὴν κλεινὴν Ζακυνθίαν οἰκογένειαν τῶν Ρώμα, τὴν τετιμημένην διὰ τοῦ τίτλου τοῦ κόμητος, ὅστις ἀπενέμετο ὑπὸ τῆς Ἐνετικῆς Κυβερνήσεως οὐχὶ πρὸς θεραπείαν τῆς κενοδοξίας τῶν ἐν Ἐπτανήσῳ εὐπατριῶν, ὅπως φρονούσιν οἱ ἀμαθέστεροι, οἱ χλευάζοντες μωρῶς τὰς τοιαύτας τιμητικὰς διακρίσεις, τὰς συνδοξίμους οὐχ ἦττον μετὰ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας, ἀλλὰ πρὸς ἀμοιβὴν ἐκδουλεύσεων ἐκλάμπρων πρὸς τὴν πατρίδα καὶ ἰδίως ἀνδραγαθῶν κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς χριστιανικῆς πίστεως, πρὸς ἃς ἐπὶ αἰῶνα διετέλει εἰς ἀδιάκοπον πόλεμον ἡ τῶν Ἐνετῶν Πολιτεία. Αἱ παραδόσεις τῆς φιλοπατρίας εἰσὶν

ἐγγενεῖς εἰς τὴν οἰκογένειαν ταύτην, περιπτὸν δ' ἡγοῦμαι ν' ἀναφέρω ὁπόσας καὶ ὁποίας παρέσχον ἐκδουλεύσεις κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα οἱ γόνοι αὐτῆς πρὸς τὴν ἀναγεννηθεῖσαν Ἑλλάδα. Ἀρκεῖ νὰ ὑπενθυμίσω ὅτι ὁ πάππος του καὶ ὁμώνυμος αὐτῷ Κανδιανός, χρηματίσας γενικὸς Πρόεδρος τῆς Ἐνετικῆς Πολιτείας ἐν Πελοποννήσῳ καὶ Στερεᾷ, πολλοὺς ἔσωσεν ἐκ τοῦ ὀλέθρου ὁμοεθνεῖς κατὰ τοὺς δυσχερεῖς ἐκείνους χρόνους. Εἰς δὲ τὸν πατέρα αὐτοῦ Διονύσιον, τὸν κατηχηθέντα ἐν Τεργέστῃ ὑπὸ τοῦ Ρήγα καὶ μνηθέντα ἐν Ζακύνθῳ τὰ τῶν Φιλικῶν μετὰ τοῦ Κολοκοτρώνη, Νικήτα καὶ Ἀναγνωσταρά, ὁ πρόεδρος τῆς ἐν Τροιζίνι Γ' τῶν Ἑλλήνων Ἐθνικῆς Συνελεύσεως ἔγραψε διὰ τοῦ ἀπὸ 5 Μαΐου 1827 ἐγγράφου του: « Ἡ πατρίς σὲ συγκαταριθμῆ μετὰ τὰ γεννηώτερα τέκνα τῆς καὶ διὰ τοῦ παρόντος σὰς ὁμολογεῖ ἀθανάτους χάριτας ». Τὰς παραδόσεις δὲ ταύτας εὐλαβῶς διεφύλαξεν ὁ ἀείμνηστος Κανδιανός, ἀδάμαστον τηρήσας ἕως τέλους τὸ ἐθνικὸν φρόνημα καὶ ἀκούραστον τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπην. Ἀναφέρεται περὶ αὐτοῦ ὅτι νέος ἔτι ὢν καὶ ἀκούσας τὸν πατέρα του παραπονούμενον διότι ἐπωλεῖτο εἰς εὐθνήν τιμὴν κτήματι τι, οὐ τὸ ἀντίτιμον ἐπρόκειτο νὰ διατεθῇ ὑπὲρ τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος, εἶπε πρὸς αὐτὸν μετ' ἐνθουσιασμοῦ: « Καὶ τοὺς τάφους μας πρέπει νὰ πωλήσωμεν χάριν τοιοῦτου ἱεροῦ σκοποῦ ».

Γόνος τῆς ποιητικῆς νήσου τῆς γενετήρας τοῦ Φωσκόλου καὶ τοῦ Σολωμοῦ, ἰδὼν αὐτόθι τὸ φῶς ἐν ἔτει 1796, τυχὼν δὲ ἀγωγῆς ἐπιμελημένης ἐν Κερκύρᾳ τὸ πρῶτον καὶ εἶτα ἐν Ἰταλίᾳ, ἐνθα ἐξεπαιδεύθη, ἐνωρὶς ἐπεδόθη εἰς τὴν στιχουργίαν, μετ' ἔρωτος δὲ δι' ὅλου αὐτοῦ τοῦ βίου ἠσχολεῖτο περὶ τὰς φιλολογικὰς μελέτου τῆς βίου ἠσχολεῖτο περὶ τὰς φιλολογικὰς μελέτας καὶ περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν, καταρτίσας ἀξιόλογον συλλογὴν. Τὴν φυσικὴν αὐτοῦ πρὸς τὴν ποίησιν τάσιν ὑπεβοήθησεν ὁ Σολωμὸς, μεθ' οὗ συνεδέετο δι' ἀδελφικῆς φιλίας, ὅστις ἐπεισε τὸν ποιητὴν νὰ γράψῃ ἑλληνιστί, πρότερον ἴσως ἀσμενίζοντα εἰς τὴν ἰταλικὴν στιχουργίαν, ὡς ἐπραττον πολλοὶ τῶν ἐν Ἐπτανήσῳ λογίων, καὶ αὐτὸς ὁ Σολωμὸς, ἔχοντας οἰκείως πρὸς τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν, καθὼ ποιησάμενοι τὰς σπουδὰς αὐτῶν ἐν ἰταλικῶσι Πανεπιστημίοις. Τοῦτο ἐξάγεται ἐκ τῆς ἀφιέρσεως τῆς πρώτης αὐτοῦ ποιητικῆς συλλογῆς ὑπὸ τὸν τίτλον *Ἀυθῆ*, ἐκδοθείσης ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1853. Τὴν συλλογὴν ταύτην ὁ Ρώμας, διατελὼν κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν πρόεδρος τῆς Γερουσίας, ἀφιέρου εἰς τὸν Διονύσιον Σολωμόν « περιώνυμον ποιητὴν », ἔγραψε δὲ πρὸς αὐτὸν ἐν τῇ ἀφιέρωσει « Σὺ πρῶτος μετὰ παραινέσεως νὰ στιχογραφήσω εἰς τὴν ἐθνικὴν γλῶσσαν ». Ἐξέδωκε κατόπιν ἐν ἔτει 1857 ἐν Ζακύνθῳ τὰς Ὠδὰς, τρεῖς τὸν ἀριθμὸν ἀφιερουμένας ἀπρὸς τοὺς ἀγαθούς καὶ

ἀγαπητούς Κερκυραίους», πρὸς οὓς ἠσθάνετο μεγάλην ἀγάπην ὁ ποιητής, μνήμων τῆς γενομένης πρὸς αὐτὸν ὑποδοχῆς. Τέλος δὲ ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου του, συμβάντος κατὰ τὸ 1867 ἐν Ρουμανίᾳ, ἐνθα διέμενε παρὰ τῷ υἱῷ αὐτοῦ, ἐξέδωκεν ἐν Βραίλα τὴν *Καλύβην*, ποίημα ἐκτενές, δικιούμενον εἰς τρία ἔμματα, ἀφιερούμενον εἰς τὸ πανελλήνιον, ἐξεκονίζον δέ, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ ποιητοῦ, τὰς φάσεις τοῦ ἀνθρωπίνου βίου.

Ἀληθῶς εἰπεῖν ἡ ποιητικὴ ἀξία τῶν ἔργων τοῦ Κανδιανοῦ Ρώμα δὲν εἶνε μεγάλη· ἡ ἐμπνευσις αὐτοῦ εἶνε περιορισμένη, οὐδὲ τὸ σθένος τοῦ Σολωμοῦ ἔχουσα, οὐδὲ τὴν κλασικὴν τοῦ Κάλβου ἀπλότητα, οὐδὲ τὴν περιπάθειαν τοῦ Ἰουλίου Τυπάλδου. Ἐπὶ πᾶσι δὲ ἡ ἀτυχῆς ἀνάμιξις τῆς δημόδου μετὰ τῆς καθαρειούσης καὶ ἡ πολλαχοῦ ἀφόρητος χασμωδία τῆς στιχοιουργίας του, καθιστᾷ ἐνίοτε τὰς ποιήσεις του ἀτερπεῖς καὶ ὠχράς. Συχνάκις ὅμως ἐξ αὐτῶν ἀνακύπτουσι σκέψεις καὶ εἰκόνες χρισίαι, ζωογονεῖ δὲ τοὺς στίχους του πλήμυρα ἀβρῶν καὶ γενναίων αἰσθημάτων. Εὐτυχῶς ἰδίως παρ' αὐτῷ εἶνε ἡ χορδὴ τῆς φιλοπατρίας. Ἡ ἰδέα τῆς πατρίδος εἶνε ὁ ἄξων, περὶ ὃν περιστρέφεται διηλεκτικῶς ἡ ποιητικὴ του ἐμπνευσις. «Εὐρον, ἔγραψεν εἰς τὸν πρόλογον τῶν Ἰθῶν, τὸ ἰδανικόν μου εἰς μόνον τὸ ἔθνος μου, τὸ ἔθνος δηλαδή οὐχὶ περιωρισμένον εἰς τὸ βασιλείον τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' εἰς τὸ Πανελλήνιον.» Σημειωτέον δὲ ὅτι ταῦτα ἐγράφοντο καὶ ἐδημοσιεύοντο ἀνενοήτως παρ' ἀνδρὸς τιμηθέντος διὰ τῶν ὑπᾶτων ἀξιοματιῶν ὑπὸ τῆς προστασίας, καθ' ἣν ἐποχὴν αὕτη καταστάσις κηρύσσεται ἐκ τοῦ σφοδροῦ ριζοσπαστικοῦ ἀγῶνος, ἐστάθμιζε καὶ διωνύμιζε καὶ ἐσολοζίαζε δυσμενῶς τοὺς φιλελευθέρους λόγους καὶ τὰς ἐκδηλώσεις τῶν ἐθνικῶν φρονημάτων. Δημοσιεύων δὲ τὴν *Καλύβην* ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἀγαλλιᾶσεως καὶ τῶν ἐλπίδων τῶν γεννηθειῶν ἐκ τῆς προσφάτου τότε ἐνώσεως τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἔγραψεν ἐν τῷ προοίμῳ: «Ἡ τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς ἔνωσις εἰς Κράτος ἐλεύθερον καὶ ἀνεξάρτητον εἶνε ὁ προορισμὸς ἡμῶν· ἡ τῆς Ἑπτανήσου σημεῖοι τὴν ἐναρξίν τοῦτου. Εἴθε ὁ Ὑψίστος, ὁ μηδέποτε κατὰ τὰς τῶν σκληρῶν δοκιμασιῶν ὄρας τὴν Ἑλλάδα ἐγκαταλιπὼν, νὰ ἐμπνεύσῃ ἡμῖν, ἰδίως δὲ τῇ μεγαθύμῳ ἐλληνικῇ νεολαίᾳ, ἐν ἣ ἡ αἰ ζωηρότεραι τῆς πατρίδος ἐλπίδες ἐναποτίθενται, τὴν σύμπνοιαν, τὴν ἀγάπην, τὴν αὐταπάρησιν, δι' ὧν ἡ βούλησις τῆς Θεῆς Προνοίας τὸ ταχύτερον ἐκπληρωθῆσεται.»

Τὰ αἰσθημάτων ταῦτα πρὸ πάντων ἠθέλησαν νὰ τιμηθῶσιν οἱ διοργανώσαντες τὴν ἀρχαιοπρεπῆ ἐν Κερκύρᾳ ἐορτὴν λόγιοι καὶ ποιηταί. Ὁ Σολωμὸς καὶ ὁ Μουστοξυδῆς καὶ ὁ Βραίλας ἦσαν βεβαίως ἀνώτεροι τῆς ἰδέας ταπεινοῦς

κολαχεῖας, ἀπένεμον δὲ τὴν δάφνην καὶ τὸν τίτλον τοῦ ποιητοῦ εἰς τὸν Ρώμα διὰ τελετῆς ὑπενθυμιζούσης τὴν στέφην τοῦ Πατριάρχου ἐν τῷ Καπιτωλίῳ, οὐχὶ διότι ἀνεγνώριζον ἐν αὐτῷ ὑπέροχον ποιητικὴν ἀξίαν, ἀλλὰ διότι ἠθελον νὰ βραβεύσωσι τὸν χρηστὸν εὐπατρίδην, τὸν θεοραπεύοντα τὰ γράμματα, τὸν ἀνώτατον τῆς πολιτείας ἄρχοντα, τὸν μὴ ἀποκονῶντα νὰ θύῃ ταῖς Μούσαις, τὸν ἐξάπτοντα τὸν πρὸς τὸ καλὸν ζῆλον διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος, γενόμενον δὲ κήρυκα τῶν ὑψηλῶν ἰδεῶν καὶ τῶν γενναίων αἰσθημάτων.

Ἀκριβῶς δὲ διότι οἱ εὐπατρίδοι καὶ οἱ ἐν τῇ ἀνωτάτῃ τῆς Πολιτείας ἱεραρχίᾳ τεταγμένοι ἐπιφανεῖς ἄνδρες τοιαῦτα παρείχον παραδείγματα ἐν Ἑπτανήσῳ φιλομουσίας καὶ φιλοπατρίας, καὶ διότι οἱ πρυτάνεις τοῦ πνεύματος καὶ τῆς μαθήσεως, ἀντὶ ν' ἀσχολῶνται εἰς ταπεινά καὶ χαμαιζήλα ὑπέθλαπον παντοιοτρόπως τὴν τοιαύτην ἀγαθὴν τάσιν, ἐκαλλιεργήθησαν αὐτόθι τὰ εὐγενῆ καὶ γενναῖα αἰσθημάτων καὶ ἀπέδωκαν ἀδρόεις κερπούς. Ἡ Ἑπτανήσος δὲν ἠτύχησεν ἀκόμη ν' ἀποκτήσῃ τὸν ἱστορικόν της· ἀλλ' ὅταν δι' ἐπισταμένης ἱστορικῆς ἐξετάσεως ἐξηκριβωθῶσι κάλλιον ὁ πολιτικὸς καὶ κοινωνικὸς βίος τῆς ἐλληνικῆς ἐκείνης χώρας ἰδίως κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα, ὁ κρινόμενος συνήθως ἐπιπολαίως καὶ ὑπὸ τὸ πρῖσμα μωρῶν προκαταλήψεων, θὰ πιστοποιηθῆ ὅτι τὰ ὑψηλὰ φρονήματα καὶ αἱ ὑγιεῖς ἀρχαὶ καὶ τοῦ αἰσθηματος ἡ εὐγένεια ἐπλεόναζον αὐτόθι ὡς ἐν ἀρχαιότερᾳ ἐποχῇ. Ἄξιον δὲ σημειώσεως τυγχάνει ὅτι ἐν Κερκύρᾳ ἰδίως ἐνθα ἐμφιλοχωροῦσι σήμερον τὰ καινὰ δαιμόνια καὶ ἐνθα εὐρίσκουσιν ὄπαδούς αἱ ἀλλόκοτοι γλωσσικαὶ καὶ καλαισθητικαὶ δοξασίαι, ἐπεκράτουν τότε ἀντικρῶ ἀντίθετοι ἰδέαι. Ἐν ἔτει 1816 συνέστη ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ Ἰονίου Κράτους ἡ πρὸς προαγωγὴν τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης ἐταιρεία, ἣτις κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος προκάλει διὰ προκηρύξεως αὐτῆς τοὺς Ἑπτανησίους ἐφήβους εἰς διαγωνισμὸν περὶ τὴν συγγραφὴν θέματος εἰς ἀρχαίαν ἐλληνικὴν γλῶσσαν. Ἐπαθλα ὠρίζοντο δύο χρυσαῖα μετάλλια, ἀξίας τὸ μὲν 50, τὸ δὲ 20 ταλήρων, ἀθλοθέτης δ' ἦτο ὁ βαρῶνος Ἐμμανουὴλ Θεοτόκης. Χάριν περιεργίας παραθέτομεν ἐναυθῆ ὡς εἶχεν ἐν τῇ προκηρύξει τὸ θέμα τοῦ γυμνασματος:

«Ὅτι πρέπει ὁ καθείς νὰ διατηρῇ μὲ τὴν συχνὴν καὶ ἐπιμελῆ χρῆσιν τὸ ὄφελος τὸ προερχόμενον ἀπὸ τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος, τὴν εὐγενεστάτην γλῶσσαν, ἣτις εἶνε τὸ ὄχημα τὸ πλέον ἐντελές τοῦ νοῦ καὶ ὁ τύπος ὁ πλέον κεχωρητισμένος, ὁ πλέον κεχωρημένος καὶ ὁ πλέον ζωηρὸς τῆς φαντασίας ἀπὸ ὅσους ποτὲ ἴσως ἐφευρέθησαν ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην ἀγγίσειαν, καὶ οὐχὶ νὰ ζητῇ νὰ συσταῖναι καὶ νὰ ἐπικυρῶνται

μῖαν γλῶσσαν ἐπὶ τοῦ νοῦ ἀπλῶς προφορικῆν καὶ πλήρη προφανεστάτων σολοικισμῶν γραμματικῶν καὶ ἀσχημῶν βαρβιχρισμῶν, ἐρανισθέντων ἀπὸ τοὺς Ὀθωμανοὺς, ἀπὸ τοὺς Ἀραβῆς, ἀπὸ τοὺς Βενετούς, μῖαν γλῶσσαν τέλος πάντων, ἣτις δὲν ἔχει κανόνας, μήτε δίκαιον εἶνε νὰ τὴν ἐπιμελῆται ἓνας Γραικός»¹.

Ἄλλος καιρὸς, ἄλλα ἦθη καὶ ἄλλαι ἰδέαι. Ἄλλ' ὁ ἀντιπαρὰ τῶν τῶν δύο ἐποχῶν καὶ ὁ συγκρίνων τὴν τότε μετὰ τῆς σημερινῆς κοινωνίας δὲν θὰ δυσκολευθῆ νὰ κρίνῃ τίνα ἦθη ἦσαν τὰ ἀγνότερα καὶ ἐλληνοπρεπέστερα καὶ τίνας ἰδέαι αἱ σωφρονέστεραι. Ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ τοῦ τότε ἠθικοῦ καὶ πνευματικοῦ βίου διεπλάσθη ἐν Ἑπτανήσῳ γενεὰ ὑγιῆς καὶ ἀρρενωπῆ, γενεὰ εὐλαβηθεῖσα τὰ πάτρια καὶ διατηρήσασα ἀσβεστον τὸ ζῶπυρον τοῦ ἐθνισμοῦ· γενεὰ συμπήξασα κοινωνίαν νομοταγῆ καὶ σεβρμένην τὴν ἀρετὴν, πολιτείαν δὲ εὐρυθμον καὶ εὐήμερῶσαν· γενεὰ διεξαγαγούσα νικηφόρως τὸν μέγαν τοῦ ριζοσπαστισμοῦ ἀγῶνα, ἀναδείξασα ἥρωας τοῦ καθήκοντος καὶ μάρτυρας τῆς ἰδέας, ἐπιστήμονας διαπρεπεῖς, σοφοὺς καὶ λογίους ἐπισπασμένους τὴν ἐθνικὴν εὐγνωμοσύνην, ἄνδρας δὲ πολιτικούς σεβαροὺς, νουεχεῖς, αὐστηροὺς καὶ κοσμίους τὰ ἦθη, ὡς περ ρωμαίους συγκλητικούς, οἵτινες μεγαλοφρονῶς ἀπεσύρθησαν τῆς παλαίστρας μετὰ τὴν Ἐνωσιν, ἀποστέρροντες νὰ συναγελαζῶνται μετὰ τοῦ συρφετοῦ, ὃν ἐξέβρασαν εἰς τὸ βουλευτήριον τὸ δημαγωγικὸν κῶμα τοῦ 1862. Καὶ σήμερον... οἱ περὶ τὰ οἰκτρά συντρίμματα τῶν ἐθνικῶν ἐλπίδων ἀκούομενοι ξενότροποι καὶ βλάσφημοι κρωγμοὶ τοῦ κοσμοπολιτισμοῦ μαρτυροῦσι πόσον ἐξετράπημεν, πόσον ὑστεροῦμεν καὶ πόσον ἡ ὑγιῆς καὶ ἡ σωφρονεῦσα τοῦ ἔθνους μερὶς ὀφείλει νὰ ἐργασθῆ διὰ νὰ καθοδηγήσῃ τοὺς ἐκτραπέντας εἰς τὴν ὁδὸν τῶν εὐσεβῶν δοξασιῶν καὶ τῶν γενναίων αἰσθημάτων καὶ συνδέσῃ τὸ μέλλον τὸ ἀγλαόν πρὸς τὴν φωτεινὴν αὐλακὰ τοῦ παρελθόντος.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ ἈΝΝΙΝΟΣ

¹ Τὰ ποινεμηθέντα μετάλλια ἔφερον ἐπὶ τῆς μιᾶς μὲν ὄψεως τὸν Ἀπόλλωνα στεφανοῦντα τὸν Ὀμηρον μετὰ τῶν λέξεων: «Ὁ τῶν ἐμῶν παίδων πρωτογέννητος καὶ τῷ ἠρωϊκῷ ἔσματι περιφανέστερος» ἐπὶ τῆς ἐτέρας δὲ Φοῖνικα ἀναπηδῶντα ἀπὸ τῆς πυρᾶς του, σύμβολα τῆς ἀθανασίας τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης, μετὰ τοῦ ρητοῦ: «Ἄνατον οὐκ οἶδα». Τῇ 17 Αὐγούστου τοῦ 1817 ἐτελέσθη ὁ διαγωνισμὸς, ἤριστευσαν δὲ ὁ Νικόλαος Μανιάκης ἐκ Πάργας καὶ ὁ Ἀνδρέας Θεοτόκης, υἱὸς τοῦ ἀθλοθέτου.

² Ὁ Αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος εἶνε στρατιωτικῆς ἀκόμης καὶ εἰς τὸν ὄπνον του. Κοιμᾶται ἐπὶ στρατιωτικῆς κλίνης παρομοίως πρὸς ἐκείνην, τὴν ὅποιαν μεταχειρίζονται καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ του. Τὰ ἐραπλῶματα τῆς κλίνης του εἶνε κατασκευασμένα ἀπὸ τὸ αὐτὸ σκληρὸν στρατιωτικὸν ὕψασμα. Κατακλίνεται κατὰ τὰς 11 μ. μ., ἐγείρεται δὲ καὶ ἐνδύεται εὐθὺς μετὰ τὰς 5 π. μ.

Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΠΕΙΘΑΡΧΙΑ¹

α') Προπαρκασκευαστικὴ ἐργασία τῆς σχολικῆς τάξεως.

1. Τὰ ἐπιπλα τοῦ σχολείου, τὰ διδακτικὰ ὄργανα καὶ οἱ μαθηταὶ τάσσονται εἰς ὠρισμένην θέσιν, ἣτις δὲν μεταβάλλεται ἀνευ μεγάλης ἀνάγκης.

2. Κατὰ τὴν τοποθέτησιν τῶν μαθητῶν οἱ μικρόσωμοι, οἱ ἀπρόσεκτοι καὶ οἱ ὑποποῖτοι τάσσονται εἰς τοιαύτην θέσιν, ὥστε νὰ μὴ ὑπεκφεύγωσι τὸ βλέμμα τοῦ διδασκάλου. Οἱ ἔχοντες κλίσιν εἰς τὴν φλυαρίαν καὶ εἰς τὴν ἀνησυχίαν τοποθετοῦνται μακρὰν ἀλλήλων. Οἱ πάσχοντες ἐκ μυωπίας ἢ δυσηκοίας τοποθετοῦνται ἐν τοῖς πρώτοις θρανίοις. Συστηματικῶς τὴν τοποθέτησιν τῶν μαθητῶν κατὰ τὰς πράξεις καὶ τὴν συμπεριφορὰν τῶν δὲν εἶνε ὠφέλιμος².

3. Οἱ οὕτω τοποθετηθέντες μαθηταὶ γράφονται κατὰ τάξεις καὶ θρανία ἐν τῷ καταλόγῳ τῆς προσκλήσεως.

4. Ἐν ἐκάστῳ θρανίῳ ὀρίζεται εἰς πρῶτον θρανίον καθήμενος εἰς τὸ ἄκρον. Ὁ πρῶτον θρανίον ἔχει νὰ συλλέγῃ καὶ νὰ διανέμῃ τὰ τετράδια τῶν μαθητῶν τοῦ θρανίου του καὶ νὰ γνωρίζῃ τὰ ὀνόματα καὶ τὴν κατοικίαν αὐτῶν, ἵνα κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ διδασκάλου πληροφρηθῆται περὶ τῆς τυχόν ἀπὸ τοῦ σχολείου ἀπουσίας των.

5. Ἐν ἐκάστῃ τάξει ὀρίζεται εἰς ἐπιμελητῆς ἰδίᾳ ἐκ τῶν τῆς ἀνωτέρας τάξεως καὶ ἠθικωτέρων μαθητῶν. Ὁ ἐπιμελητῆς καθήκον ἔχει νὰ εἰσέρχεται πρὸ τῶν ἄλλων εἰς τὴν αἴθουσαν, ν' ἀνοίγῃ τὰ παράθυρα πρὸς ἀερισμὸν καὶ νὰ κλείῃ αὐτὰ, νὰ φροντίζῃ περὶ τῶν ἀναγκασιούτων εἰς τὴν διδασκαλίαν καὶ νὰ βοηθῆ τὸν διδασκαλὸν εἰς τὴν ἐπιτήρησιν τῶν μαθητῶν κατὰ τὴν εἴσοδον καὶ ἐξοδον.

6. Κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ διδασκάλου ἢ ἐπισκέπτου, καθὼς καὶ κατὰ τὰς ἐν τῷ μαθήματι ἀποκρίσεις οἱ μαθηταὶ ἀνίστανται καὶ κάθηνται κοσμίως, ἐν προσοχῇ καὶ τὰς χεῖρας τεταμένως πρὸς τὰ κάτω ἔχοντες. Κατὰ δὲ τὴν προσευχὴν καὶ τὴν ἐξοδον ἀνίστανται καὶ κάθηνται διὰ παραγγεμάτων (ὄρθοι! ἢ καθίστατε! ἐν, δύο, τρία). Οἱ ἀριθμοὶ ἀντικαθίστανται καὶ διὰ κρούσεως τῶν χειρῶν τοῦ διδασκάλου.

7. Ἐν ἐλλείψει ἀναρτηρίων ὁ διδασκαλὸς προσηλώνει ἐπὶ σκινίδος καρφίαν πρὸς ἀνάρτησιν τῶν πέλων καὶ τῶν βιβλιοφυλακίων. Ἐκαστος

¹ Τέλος· ἴδε σελ. 227.

² Ἀξιοσύστατος εἶνε καὶ ἡ μετάθεσις ἐνίοτε τῶν μαθητῶν πρὸς ἀνάμειξιν τῶν ποικίλων στοιχείων τάξεως τινος, ἀρκεῖ μόνον τοῦτο νὰ γίνηται μετὰ περισκεφῶς καὶ κατὰ μακρότατα χρονικὰ διαστήματα.

μαθητής έχει ώριμμένο αναρτήριον κατά την σειράν του θρανίου και την ἐν αὐτῷ θέσιν του.

8. Οἱ μαθηταὶ πρέπει νὰ ἔχωσι τὰ βιβλία καὶ τετράδια αὐτῶν καθαρὰ καὶ ἐν τάξει, κολῶς τ. ἔ. ἔρραμμένα, μετὰ ὁμοίου, ὡς δυνατὸν, στερεοῦ ἐπικαλύμματος, καὶ μετὰ τεμαχίου λευκοῦ χαρτοῦ ἐξωθεν, ἐφ' οὗ γράφεται τὸ εἶδος τοῦ βιβλίου, ἡ τάξις, τὸ ὄνομα κλπ. Εἰς τοῦτο δύνανται νὰ συντελέσωσι καὶ οἱ μεγαλύτεροι μαθηταὶ ὀδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ διδασκάλου.

9. Οἱ μαθηταὶ πρέπει νὰ ἔχωσι τὸ σῶμα καθαρὸν, νὰ ἔχωσι τὰ ἐνδύματα καθαρὰ καὶ μὴ κατεσχιμμένα, νὰ κείρονται τὰς κόμας ἀπαξ τοῦλάχιστον κατὰ μῆνα καὶ νὰ φέρωσιν ἔστω καὶ τεμάχιον πανίου ὡς βινόμακτρον. Τὸ πτύειν καὶ τὸ ἀπομάττειν τὴν βίνα ἐπὶ τοῦ δαπέδου, ἢ ἐπὶ τῶν θρανίων καὶ ἐπὶ τῶν τοίχων τῆς αἴθουσης ἀπαγορεύεται.

β') Τάξις κατὰ τὴν ἐναρξιν τῆς διδασκαλίας.

1. Ὁ διδάσκαλος καὶ οἱ ἐπιμεληταὶ προσέρχονται εἰς τὸ σχολεῖον 10' πρὸ τῆς ἐναρξέως τῆς διδασκαλίας. Ἐπειτα προσέρχονται καὶ οἱ λοιποὶ μαθηταί, οἵτινες παραμένουσι (καιροῦ ἐπιτρέποντος) ἐν τῇ αὐλῇ. Ἐν τοῖς χωρίοις ἢ προσέλευσις γίνεται διὰ κρούσεως τοῦ κώδωνος τῆς ἐκκλησίας. Αὐστηρὰ ἀκρίβεια εἰς τὸν χρόνον τῆς ἐναρξέως τῆς διδασκαλίας καὶ ἡ μὴ ἐπιβράδυνσις καὶ ἀταξία τῶν μαθητῶν ἐν ταῖς ὁδοῖς εἶνε δείγματα καλῆς σχολικῆς πειθαρχίας.

2. Διὰ κρούσεως τοῦ κώδωνος τοῦ σχολείου ἢ διὰ παραγγέλματος οἱ μαθηταὶ τασσόμενοι κατὰ τάξεις καὶ θρανία εἰσέρχονται ἀθροίμως εἰς τὴν αἴθουσαν, ἀναρτῶσι τοὺς πῖλους καὶ τὰ βιβλιοφυλάκιά των, λαμβάνουσι τὰ χρησιμεύοντα αὐτοῖς βιβλία καὶ τετράδια, μεταβιβάζουσιν ἡσύχως εἰς τὰς θέσεις των, συμπλέκουσι τὰς χεῖρας των καὶ ἀναμένουσι τὸν διδάσκαλον.

3. Τὸν διδάσκαλον εἰσερχόμενον χαιρετίζουσιν οἱ μαθηταὶ δι' ἀθροῦθου ἀναστάσεως· ἐκεῖνος δ' ἀντιχαιρετίζει αὐτοὺς διὰ κλίσεως τῆς κεφαλῆς ἢ διὰ βραχείας τινὸς φράσεως.

4. Πρὸ τῆς ἐναρξέως τοῦ μαθήματος γίνεται ἐν ἄκρῃ ἡσυχίᾳ ἢ προσευχῇ καὶ ᾄδεται σύντομος τις ὕμνος πρὸς τὸν Θεόν.

5. Ὅσοι τῶν μαθητῶν προσέρχονται κατὰ τὴν προσευχὴν ἢ μετ' αὐτήν, ἴστανται παρὰ τὴν εἰσόδον, μέχρις οὗ ὁ διδάσκαλος ἐξετάσῃ τὴν αἰτίαν τῆς βραδύτητος καὶ ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς νὰ καθίσωσι.

γ') Τάξις κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς διδασκαλίας.

1. Ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ ἴσταται ἢ νὰ κάθηται εἰς τὴν ἔδραν πρὸ ἀπάσης τῆς τάξεως, τὰ πάντα νὰ βλέπῃ, πρὸς πάντας ν' ἀποτεινῆται, πάντας νὰ ἐρωτᾷ, πάντας νὰ ζωογονῇ.

2. Ὁ διδάσκαλος πρέπει ν' ἀναγνωρίζῃ εἰς

ἐκαστον μαθητὴν τὰς πραγματικὰς αὐτοῦ προσπαθείας εἰς τὸ νὰ πράξῃ τὸ προσήκον ἢ νὰ παραλίπη τὸ μὴ προσήκον. Ἡ ἀναγνωρίσις παρέχει θάρρος ἢ μομφή, καὶ μάλιστα ἡ ἀδικος, ἀπογοητεύει.

3. Ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ θέτῃ ἐκποδῶν πᾶσαν ἠθολογίαν, νὰ προστάσῃ συντόμως καὶ ὠρισμένως καὶ νὰ εἶνε φειδωλὸς εἰς τοὺς ἐπαίνους καὶ τὰς μομφάς. Ὁ βραχυλόγος παιδαγωγὸς εἶνε ὁ ἀριστος.

4. Ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ ἔχῃ ὑπομονὴν πρὸς τοὺς μὴ εὐφυεῖς καὶ πρὸς ἐκεῖνον, ὅστις θέλει νὰ μάθῃ, ἀνυπομονησίαν δὲ πρὸς ἐκεῖνον, ὅστις δύναται καὶ δὲν πράττει τι.

5. Ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ μὴ ἐκβάλλῃ κραυγὰς, μηδὲ νὰ χειρονομῇ. Αἱ κραυγαὶ καὶ τὴν ὑγείαν του βλάπτουσιν· αἱ χειρονομίαι δὲν ἔχουσι θέσιν ἐν τῷ σχολείῳ.

6. Ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ εἶνε φαιδρός. Ἀδιαθετῶν προτιμότερον νὰ διακόπῃ τὴν διδασκαλίαν του καὶ νὰ παρέχῃ τοῖς μαθηταῖς γραπτὴν ἀσχολίαν ἢ νὰ διδάσκῃ νυσταλέος.

7. Οἱ μαθηταὶ πρέπει νὰ ἔχωσιν εὐθεῖαν καὶ εὐπρεπῆ στάσιν, νὰ θέτωσι τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ θρανίου καὶ νὰ μὴ κινῶσι τοὺς πόδας.

8. Οἱ μαθηταὶ πρέπει ν' ἀκολουθῶσι διὰ τοῦ βλέμματός τὸν διδάσκαλον ὡς οἱ πλανῆται τὸν ἥλιον. Τοῦτο πρέπει νὰ γίνηται ἀφ' ἑαυτοῦ· ἄλλως εἶνε βίαιον καὶ δὲν ἔχει ἀξίαν τινά.

9. Οἱ μαθηταὶ πρέπει κατὰ τὰς ἐρωτήσεις ν' ἀνυψῶσι τὸν δείκτην τῆς δεξιᾶς, οὐχὶ καὶ τὸν βραχίονα, ν' ἀνίσταται δὲ ὁ καλούμενος εἰς ἀπόκρισιν καὶ νὰ ἠμιλῇ σαφῶς καὶ ὠρισμένως. Οὐδὲν σφάλμα, οὐδεὶς βατταρισμὸς, οὐδεμία ἐλλιπὴς καὶ οὐδεμία ὀκναλέα ἀπόκρισις πρέπει νὰ ἐπιτρέπηται εἰς αὐτοὺς. Οὐδεμία προσέτι προπέτεια, οὐδεμία ὑπεβολή, οὐδεμία φλυαρία· ταῦτα εἶνε ἡ πανώλης τοῦ σχολείου.

10. Ἐν περιπτώσει καταπτώσεως τῆς προσοχῆς τῶν μαθητῶν ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ κάμνῃ χρῆσιν τῆς ἐν χορῷ ἠμιλίας λέξεων ἢ προτάσεων ἐκ τοῦ διδασκομένου, ἐνίοτε δὲ καὶ ρυθμικῶν κινήσεων (ὄρθιοι! καθίσατε!).

δ') Τάξις κατὰ τὰ διαλείμματα.

1. Καθ' ἐκάστην ὥραν πρέπει νὰ γίνηται διαλείμμα 5'. Κατὰ τοῦτο οἱ μαθηταὶ ἀνίστανται εἰς τὰς θέσεις των καὶ συνομιλοῦσιν ἡσυχῶς ἢ ᾄδουσιν ᾄσμα τι ἢ κάμνουσι καταλλήλους γυμναστικὰς ἀσκήσεις τῶν χειρῶν καὶ τῆς κεφαλῆς.

2. Κατὰ τὰ ὀριζόμενα ὑπὸ τοῦ προγράμματος μακρότερα διαλείμματα οἱ μαθηταὶ ἐξέρχονται εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σχολείου, ἐνθα ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ διδασκάλου παίζουσιν, ᾄδουσιν ἢ κάμνουσι σωματικὴν τινὰ ἄσκησιν.

ε') Τάξις κατὰ τὴν λήξιν τῆς διδασκαλίας.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς διδασκαλίας γίνεται προσευχὴ καὶ ᾄδεται ᾄσμα τι. Δίδεται εἴτα ἢ ὑπεθυμίζεται τοῖς μαθηταῖς ἡ κατ' οἶκον ἐργασία καὶ παραγγέλλεται αὐτοῖς νὰ χαιρετίζωσι τοὺς γονεῖς των ἀσπαζόμενοι τὴν δεξιάν των καὶ νὰ ἀνακρινῶσιν εἰς αὐτοὺς τὰ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην διδαχθέντα, νὰ χαιρετίζωσι πάντα γνῶριμον καὶ νὰ προσεύχωνται. Ἐξερχόμενοι τέλος ἐν τάξει χαιρετίζουσι τὸν διδάσκαλον φέροντες τὴν δεξιάν κατακυρόφως ἐπὶ τοῦ κροτάφου¹.

Ἐλλιπὴς ἦθελον εἶναι ἡ ἐξέτασις τοῦ θεματός μας, ἐὰν δὲν γείνη καὶ ἡ προσθήκη παρατηρήσεων τινων, αἵτινες ἄλλως καὶ σχετικώταται πρὸς τὸ θέμα μας εἶνε καὶ εἰς τὴν εὐδοκίμησιν τῆς ἐν τῷ συνόλῳ λειτουργίας τοῦ σχολείου ἀφωρῶσι. Καὶ πρῶτον διὰ τὴν ἀποκατάστασιν καλλῆς τινος πειθαρχίας πρέπει ὁ διδάσκαλος νὰ καταβάλλῃ κόπον ἰδίᾳ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ σχολικοῦ ἔτους καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις, ν' ἀσκήσῃ δὲ συστηματικῶς καὶ βαθμηδὸν τὰ μικρὰ εἰς τὴν προσήκουσαν συμπεριφορᾶν. Ὅπου τοῦτο δὲν γίνεται, τὸ ἡμισυ τοῦ ὅλου, ἂν μὴ τὸ ὅλον, ἔχει ἀπολεσθῆ. Ἐπαναλαμβανόμενον λοιπὸν ὅτι ὁ διδάσκαλος πρέπει κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ σχολικοῦ ἔτους νὰ καταβάλλῃ κόπον τινά καὶ νὰ ἐπιμένῃ, μηδαμῶς δὲ νὰ ὑποχωρῇ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς χυδαίας παιδαγωγίας, ὅτι οἱ μικροὶ τοῦ μαθηταὶ ἤθην εἶνε φύσει καὶ συνηθείᾳ διεστραμμένοι. Ὁ καταβαλλόμενος εἰς τοῦτο κόπος καὶ χρόνος δὲν χάνεται· τούναντίον, ἀμειβεται θαυμάσια διὰ τῆς μετέπειτα κανονικῆς καὶ τελεσφόρου πορείας τῆς ἐν τῷ συνόλῳ λειτουργίας τοῦ σχολείου, ἀπαλλάσσει δ' αὐτὸν συγχρόνως καὶ τῆς καθημερινῆς μετέπειτα πικρίας καὶ λύπης.

Ἰδιαιτέρην σημασίαν διὰ τὴν σχολικὴν πειθαρχίαν ἔχει καὶ ἡ τήρησις μέτρου ἐν τῇ χρήσει τῶν παιδονομικῶν μέσων. Ἡ συχνὴ χρῆσις αὐτῶν, καὶ ἰδίᾳ τῶν ἰσχυροτέρων, ἐξασθενοῖ τὴν ἐπίδρασιν των, ἅμα δὲ καὶ ἀπαιθύνει τὸ ἠθικὸν αἶσθημα τῶν παιδῶν καὶ συντομεύει τὸν χρόνον τῆς διδασκαλίας. Ἐὰν πρὸς τινὰ σκοπὸν εἶνε ἀρκετὸν ἀσθενέστερόν τι μέσον, ἄς μὴ προσφεύγῃ ὁ διδάσκαλος εἰς τὸ ἰσχυρότερον. Ἐν περιπτώσει ἀταξίας ἄς τηρῇ βαθμηδὸν ταῦτα: ἐν βλέμμα, ἐν νεῦμα, βραχείαν ἐπίσχεσιν τῆς διδασκαλίας, κρούσιν ἑλαφρᾶν ἐπὶ τῆς ἔδρας, ἀπλὴν κλήσιν τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀτακτοῦντος, σύντομον μομφήν, σοβαρὰν ἐπίπληξιν, ὀρθοστάσιν τοῦ ἀτακτοῦντος ἐν τῇ θέσει του, ἔξοδον ἐκ τῆς θέσεώς του, ὀρθοστάσιν εἰς μέρος τι τῆς αἰθούσης καὶ μακρὰν τῶν ἄλλων, κράτησις μετὰ τὴν διδασκαλίαν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐστηροτέρας παρα-

τηρήσεως καὶ σωφρονισμοῦ ἢ κράτησις πρὸς τὸν σκοπὸν ἀναπληρώσεως ἐλλιποῦς καὶ διορθώσεως κακῶς ἐκτελεσθείσης ἐργασίας—ἀλλ' οἱ κρατούμενοι τυχόν ἐν τῷ σχολείῳ παῖδες πρέπει νὰ εἶνε πάντοτε ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ διδασκάλου. Ὅτι προσέτι οἱ ὑβριστικοὶ καὶ σκωπτικοὶ λόγοι κατὰ τῶν μαθητῶν, καθὼς καὶ αἱ μεμπτικαὶ παρατηρήσεις περὶ τῶν γονέων, δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὸ σχολεῖον, ἐκαστος εὐσυμπερίφορος διδάσκαλος αἰσθάνεται. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὰς σωματικὰς ποινὰς, ἐν πάσῃ περιπτώσει πρέπει νὰ ἐπιδιώκηται ὁ ὀλοσχερὴς ἀποκλεισμός αὐτῶν ἀπὸ τοῦ σχολείου. Ὅπου μάλιστα ἔχουσιν ἀπαγορευθῆ αὐταὶ διὰ τῶν σχολικῶν κανονισμῶν, ὀφείλει ὁ διδάσκαλος κατ' ἀρχὴν νὰ παραλείπη, ἔστω καὶ ἂν αὐτὸς ἔχῃ ἐναντίαν γνώμη. Μόνον ἀνώτεροι σχολικαὶ ἀρχαί, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουσι παῖδες ἀντιτάσσοντες ἰσχυρογυμνασίαν καὶ ἀναισθησίαν εἰς πάντα τὰ ἥπια μέσα, πρέπει νὰ ἔχωσιν εἰς χεῖρα τὴν τιμωρίαν τῶν μεγάλων παραπτωμάτων καὶ παρεκτροπῶν καὶ ἐν γένει νὰ καθαρῶσι τὰ σχολεῖα ἀπὸ τῶν ἐπιβλαβῶν στοιχείων. Βεβαίως οὐχὶ μόνον τὰ παιδία χρῆζουσι προστασίας ἀπέναντι τῶν τυχόν ἐμπαθῶν καὶ παραφόρων διδασκάλων, ἀλλὰ καὶ οἱ διδάσκαλοι καὶ τὸ συμφέρον τοῦ σχολείου χρῆζει προστασίας ἀπέναντι κκοκνατεθραμμένων παιδίων, τὰ ὅποια ἐνίοτε καὶ παρὰ τῶν ἰδίων γονέων ὑποστηρίζονται καὶ ὑποκινούνται. Τοῦτο δὲν πρέπει νὰ εἶνε ἀνεκτὸν ἐν τῷ σχολείῳ, διότι τὰ τοιαῦτα παιδία καὶ εἰς τὸν διδάσκαλον εἶνε καθημερινὸν μαρτύριον, καὶ τοὺς καλητέρους μαθητὰς πάντοτε στενοχωροῦσι, καὶ τὴν διδασκαλίαν διαρκῶς ἐμποδίζουσι¹. — Μεγάλῃ ὁμως προσοχῇ καὶ ἐπιδειξιότητι πρέπει νὰ καταβάλληται παρὰ τοῦ διδασκάλου διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν τοιούτων παιδίων, ἐφ' ὅσον μάλιστα δὲν ὑπάρχουσι παρ' ἡμῖν, ὡς ἀλλαχοῦ, φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα προσωρισμένα ἐπίτηδες διὰ τὸν σωφρονισμὸν αὐτῶν.

Ἐτέρα παρατήρησις — ἥτις διὰ τὸ πλεῖστον τῶν δημοδιδασκάλων μας δὲν ἔπρεπεν ἴσως νὰ σημειωθῇ — εἶνε ὅτι ὁ διδάσκαλος καὶ χάριν τῆς σχολικῆς πειθαρχίας δὲν πρέπει νὰ ὑποκλέπη τὸν χρόνον τῆς ἐν τῷ σχολείῳ ἐργασίας του. Δὲν πρέπει ὁ διδάσκαλος, σαφέστερον εἰπεῖν, κατὰ τὸν χρόνον τῆς διδασκαλίας ν' ἀναγινώσκῃ ἐφημερίδας ἢ βιβλία, νὰ γράφῃ ἐπιστολάς ἢ λογαριασμοὺς τῶν οἰκικῶν του, νὰ κάμνῃ ἰδίαν τινὰ ἐργασίαν, ν' ἀπασχολῆται εἰς συνομιλίαν μετὰ φίλων ἢ ἐπισκεπτῶν κ.τ.τ. Ἄξιον ἰδίως προσοχῆς κρίνομεν τὸ ζήτημα τῶν ἐπισκε-

¹ Προτιμότερος εἶνε ὁ στρατιωτικὸς οὗτος χαιρετισμός, καθ' ὅσον ἡ κλίσις τῆς κεφαλῆς καὶ τὰ χεῖρα, καλῇ μέρῃ κ.τ.τ. ἀταξίας ἐνίοτε γίνονται πρόξενα.

¹ Αἱ δὲ ὀρθῶς τὸ ἐσχάτως ὑποβλήθεν εἰς τὴν Βουλὴν νομοσχέδιον περὶ τῆς δημοτικῆς μας ἐκπαιδεύσεως προνοεῖ περὶ τῆς θεραπείας τοῦ συμβαινόντος ἤδη ἐνίοτε ἐν τοῖς σχολείοις μας ἀποπήματος τούτου.

βούρλου από τὸ ράμφος. Οἱ Γάλλοι φιλόσοφοι τὰς ἐθεώρουν ὡς μικρὰ μελωδικὰ μηχανήματα· ἐχρειάσθη δὲ νὰ εἶνε ἡ ἀνεψιά τοῦ Καρτεσιου διὰ νὰ εἶπῃ αὐτοῖς: «ἄς μὲ συγχωρήσῃ ὁ θεὸς μου, ἀλλ' ἔχουν αἰσθημα αἱ ἀηδόνες ὅταν κελαδοῦν».

Ἐντὸς τῶν στενῶν ὄριων τῆς διαπασῶν αἱ ἀηδόνες κατορθοῦσι νὰ εὕρισκωσι καὶ μέχρι δεκαεξὲς ἐπαναλήψεις, ποιούμεναι χρῆσιν ὅλης τῆς ποικιλίας τῶν τόνων, ἐκ τῆς ὁποίας βρῖθουσι τὰ ἄσματα τῶν ἀγρίων λαῶν καὶ πολλὰ τῶν ἡμετέρων δημοτικῶν. Εἶνε δὲ περιέργως ἡ σύμπτωσης ὅτι, ὁσάκις τονθορύζωμεν ἄσμα ἀνευ λέξεων, μεταχειριζόμεθα τὰ αὐτὰ σύμφωνα καὶ τὰ αὐτὰ φωνήεντα τὰ προσιδιάζοντα καὶ εἰς τὰς ἀηδόνες καὶ εἰς ἄλλα φθόγια πτηνῶν. Ὅχι μόνον εἰς τὰ jodler τῶν Τυρολῶν, τὰ ὅποια δὲν εἶνε πλέον τοῦ συρμοῦ εἰς τὴν βόρειον Ἰταλίαν, ἀφ' ὅτου οἱ χωρικοὶ τῶν μερῶν ἐκείνων δὲν ὑπηρετοῦν πλέον ὡς στρατιῶται εἰς τὸν αὐστριακὸν στρατὸν, ἀλλὰ καὶ εἰς παντὸς εἶδους τονθορύσματα, ὅπως εἰς τὸ τραὶ λὰ ρὰ λὰ τοῦ Φιγάρου εἰς τὸν Κουρέα τῆς Σεβίλλης καὶ ἄλλα παραπλήσια, σπανιώτατα γίνεται χρῆσις τῶν φθόγγων *c* (τσί ἢ κάππα), τοῦ *g* (ὡς γάμμα ἢ ὡς γκ ἢ ὡς τζι προφερομένου), τοῦ *m*, τοῦ *s*. Τὰ σύμφωνα ταῦτα λείπουν ἐκ τοῦ ἀλφάβητου τῶν φθόγιων πτηνῶν, ὅπως λείπουν, ὅλα ἢ τινὰ μόνον ἐξ αὐτῶν, ἀπὸ τὸν ἀλφάβητον τῶν ἀγρίων Ἰνδῶν, τῶν Αὐστραλιανῶν, τῶν κάτω Νεοζηλανθῶν καὶ ἄλλων ἀγρίων λαῶν. Τὰ σύμφωνα *β* (μπί καὶ βήτα), *λ*, *π*, *τ*, *ξ*, φαίνεται ὅτι εἶνε οἱ κύριοι φθόγγοι τῆς πρωτογενεῖς γλώσσης τοῦ ἀνθρώπου καθὼς καὶ τοῦ ἄσματος.

Ἀλλὰ νέφη ἀπέραντα ἐκαλυψαν ἤδη τὸν ἀστερισμὸν τῆς ἄρκτου. Ἡ σελήνη δὲ πρὸς στιγμὴν ἐκρίθη ὀπισθεν τῆς σκιερᾶς σκέπης. Ὁ μέλας κύων, ὁ μὲ τὴν κέρκον πρὸς τὰ κάτω καὶ μὲ τρίχωμα ἠνωρθωμένον, ἐκπέμπει πενθίμους ὑλακᾶς, ὅτε ὁ ἀργυροῦς δίσκος τῆς σελήνης ἀναφαίνεται εἰς τὸ γαλήνιον κυανῶν στερέωμα. Ἐπὶ τοῦ σειομένου κλαδίου, μεταξὺ τῶν τρεμόντων φύλλων ἡ ἀηδὼν διέκοψε τὸ ἐλεγείον αὐτῆς καὶ κυττάζει διὰ μέσου τῶν κλάδων μὲ τοὺς μικροὺς ὀφθαλμοὺς τῆς τὰ φαντάσματα, ἅτινα ἐν τῇ σκιᾷ φαίνονται ὅτι γεννῶνται καὶ πλανῶνται εἰς τὴν πεδιάδα.

Ἐνθυμῆσαι τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ὅτε ἐψάλλες τὸ ἄσμα: *Θὰ ἐπιστρέψῃ*; Ἡ ψυχὴ σου ὀλόκληρος ἦτο ἄσμα, τὸ θεῖον καὶ ἐμμελές ἄσμα, τὸ ὁποῖον ὁ Πανόφκα ἐθεώρει ὡς ἐθνικὸν χαρακτῆρα τῶν Ἰταλίδων καὶ τὸ ὁποῖον καὶ μόνον, κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ, ἐδίδαξε τὸν Στραδιβάρην καὶ τὸν Γουανέρην νὰ κατασκευάζωσι ὄργανα, δι' ὧν ὁ Παγανίνης καὶ ὁ Σιβόρης διερμηνεύουν ὅλον τὸν ἰδεώδη κόσμον τοῦ αἰσθηματος.

Ὁ Δυρῶ δὲ λὰ Μὰλ ἀναφέρει ὅτι ὁ Σκάρπης

καὶ ὁ Μασκάνης ἔλεγον αὐτῶ ὅτι ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Βεργόμου, καθ' ἃ εἶχον παρατηρήσει, ὁ γαργαρεῶν ἀπῆντα συχνὰ παρὰ τοῖς κατοικοῖς, ἦτο δ' ἐνδοεῖς φωνῆς ἰσχυρᾶς καὶ μελωδικῆς. Αἱ θλιβεραὶ μελωδίαι τῶν κατοικῶν τῆς Σικελίας καὶ τῆς Καλαβρίας διαφέρουσι τῶν φαιδρῶν ἄσμάτων τῆς Βριάντζας καὶ τῆς Βενετίας. Οὕτω καὶ εἰς τὰ διάφορα δάση διαφέρει τὸ ἄσμα τῶν πτηνῶν. Ἐχει καὶ αὐτὸ προφορὰν ἰδιαιτέραν, παραλλαγὰς, διαλέκτους οὕτως εἰπεῖν. Οἱ κόσσοι τῆς Ἰταλίας, καίπερ εἰς τὸ αὐτὸ εἶδος ἀνήκοντες, ἄδουσι διαφοροτρόπως ἢ οἱ ἐν Γαλλίᾳ. Διάσημον εἶνε τὸ ἄσμα τῶν σπίνων εἰς τὰ δάση τοῦ Σκίπφενταλ' ἐν Ἀγγλίᾳ φημίζεται τὸ ἄσμα τῶν σπίνων τοῦ Ἐσσεξ, τῶν ἀκκνθίδων τοῦ Κέντ καὶ τῶν ἀηδόνων τοῦ Σῶρρυ. Εἰς τὸ ἄσμα τῶν πρώτων ἐκ τῶν ἀνωτέρω πτηνῶν ἐπῆλθε ποτε ἐπανάστασις· εἰς τὰ δάση τῆς Θυριγγίας, ὅπου ἀφθουοῦσι, ἠκούσθησαν νέοι ἦχοι, νέοι ρυθμοί, νέοι ἐπωδοί, ἀφ' ὅτου κάτοικός τις τοῦ Τόμπαχ δι' ἐνὸς τοιοῦτου πτηνοῦ ἐκγεγυμνασμένου ἐδίδαξε τοὺς ἀτιθάσους ψάλτας τῶν δασῶν, εἴτινες ἀπὸ κοιλάδος εἰς κοιλάδα διέδωκαν τὰ νέα ἄσματα.

Καὶ αἱ ἀηδόνες ἐπίσης ἀπομιμῶνται τοὺς φθόγγους ἐτέρων πτηνῶν καὶ αὐτὴν τὴν ἀνθρωπίνην φωνήν. Ἐν Μιρεκούρ δὲ κατεσκευάζοντο εἰδικὰ μικρὰ μουσικὰ ὄργανα πρὸς ἐκγύμνασιν των. Ἀλλ' ὁ ἀγαθὸς Γέσνερ μεγάλως ἠπατήθη πιστεύσας ὅτι εἰς ἐν καπηλεῖον τῆς Ρατισθόνης ὑπῆρχον δύο ἀηδόνες φλυαροῦσαι περὶ πολιτικῆς, καθὼς ἐπαναλαμβάνουσαι τοὺς λόγους οὗς ἀντήλλασσον ἐκεῖ ἐρχόμενοι καὶ πίνοντες οἱ ἐν τῇ γερμανικῇ Διαίτη πληρεξούσιοι. Ἐὰν ἠλήθειε τὸ πρᾶγμα, θὰ ἦσαν πολυτιμότερα τοῦ ψιττακοῦ ἐκείνου, ὅστις ἀπήγγειλεν ὀλόκληρον τὸ Πιστεύω λατινιστὶ καὶ ὅστις ἠγοράσθη διὰ τοῦτο παρ' ἐνὸς καρδινάλιου ἀντὶ ἑκατὸν σκουδῶν.

Ἀλλὰ τοιαῦτα τεχνικὰ γυμνάσματα ἀλλοιοῦσι καὶ διαφθεῖρουσι τὸ εὐγενές ἄσμα τῆς ἀηδόνος. Ἰδοὺ αὕτη, ἀνευ ἄλλου διδασκάλου πλὴν τοῦ ἔρωτος, ἀναλαμβάνουσα τὸ ἄσμα τῆς, τὸ ἐνέχον σημασίαν καὶ πάθος βαθύτερον ἀπὸ τὰ «Τραγούδια χωρὶς λόγια» τοῦ Μένδελσον. Ἡ ἄρρη ἀηδὼν εἶνε ποιητῆς ὡς ὁ Βέρτερος, ἀλλ' ἡ ἐρωμένη αὐτοῦ εἶνε περὶ ὡς ἡ Καρλότα. Εὕρισκεται ἐκεῖ που πλησίον ἐπωάζουσα τὰ πέντε ὡὰ τῆς, θερμὰ θερμὰ, ἐντὸς τῆς μαλακῆς φωλεᾶς ὑπὸ τὰ ἄβρα πτερά τῆς. Αὕτη δὲν ἄδει· ἐκφέρει μόνον γλυκὴν τινα στόνον θυσιάς καὶ παραδόσεως, στόνον ἁμοιῶντα πρὸς τὸ *ναί* τῆς γυναικός.

Εἶχεν ἄρα γε καὶ ἡ γυνὴ ἐν ἀρχῇ γλώσσαν ἰδίαν; Μήπως μακρινὴ ἀνάμνησις τοῦ τοιοῦτου γεγονότος εἶνε τὸ θηλυκὸν γένος τῶν ὀνομάτων διαφόρων ὑποκειμένων; Βεβαίως ἡ γυναικεῖα γλώσσα εἶνε γραμματικῶς ἀπλουστερα, πλουσιω-

τερα εἰς φωνήεντα. Οἱ φθόγγοι *a* καὶ *i* ἀπαντῶσιν ἐν αὐτῇ συχνότερον. Ἐνίοτε δὲ εἰς μέρη ἀπομιμωκρυσμένα διασφάζει ἐπὶ πολὺ τοὺς ἀρχαίους τύπους. Ὁ Κικέρων ἔλεγε ὅτι ἀκρωμένος τὴν Λαίλιαν, ἐνόμιζεν ὅτι ἤκουε λαλοῦντας τὸν Νέβιον ἢ τὸν Πλαῦτον.

Καὶ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἐπίσης τὸ φῶλον καὶ ὁ ἔρωσ ἐχουσι στενωτάτας σχέσεις μὲ τὰ φωνητικὰ ὄργανα καὶ ἰδίως κατὰ τὴν πρώτην ἡῶ τῆς ἐφήβου ἡλικίας. Ὁ Δημόκριτος, ἀκούων τὸ ἄσμα τῆς, ἐμάντευσε καὶ προσηγόρευσε ὡς γυναῖκα τὴν ἄδουσαν, ἢ τὴν προτεραιὴν εἶχεν ἀποκαλέσει κόρην· ὁ δὲ Μαρτιάλης, ὡς ὀξυδερκῆς παρατηρητῆς ἔλεγε πρὸς ἄλλην τινα: *Jam cantas bene, basienda non es!* Οὕτω καὶ ὁ ζωγράφος Γκόλβερ ἀνεκάλυπτεν ἰδιαιτέρους λαρυγισμοὺς παρὰ τοῖς κορυδαλλοῖς, ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς, ἐὰν εὕρισκωνται ἐν ἡμέρᾳ, ἐὰν ἐπωάζωσιν, ἐὰν ἀνατρέψωσι τοὺς νεοσσούς των. Καὶ εἰς τὴν ἀηδὼνα μετὰ τὸν ἔρωτα δὲν ἀπομένει ἄλλο τι εἰμὴ ἀσθενῆς τις καὶ βραγχῆς γογγυσμός.

Σιγᾶ καὶ πάλιν τὸ ἄσμα τῆς. Τὰ σύννεφα σκεπάζουσι τοὺς ἀστέρας· ριπκὶ ἀνέμου προαγγέλλουσι τὴν θύελλαν. Οἶαι φεβραὶ κραυγαί!· Εἶνε οἱ κρωγμοὶ τῶν βυῶν. Ὑπάρχουσι πτηνᾶ, ὅπως ὁ κόκκυξ, ἀπαγγέλλοντα πραγματικᾶς ἐνάρθρους συλλαβὰς. Ὁ Οὐάτερτον κατὰ τινα σκοτεινὴν νύκτα, περιπλανηθεὶς εἰς τὰ δάση τῆς Γουιένης, ἤκουε νυκτερινὸν πτηνὸν ἐρωτῶν αὐτὸν γοερῶς: *Who are you? Who are you?* (Ποῖος εἶσαι; ποῖος εἶσαι;). Ἐτερον ἐπρόφερε τὰς ἀγγλικὰς λέξεις: *Work away, work away*· καὶ ἄλλο: *Come go! come go!*

Εἶνε ταῦτα παραιοθήσεις τῆς ἀκοῆς, ἀθροιστικαὶ ἐνίοτε, τουτέστι συμβαίνουσαι εἰς πολλοὺς ταυτοχρόνως. Ἐν Γαλλίᾳ, λόγου χάριν, οἱ χωρικοὶ εἰς τὸ φαιδρὸν τερτίσιμα τοῦ φλώρου νομίζουσι ὅτι διακρίνουσι τὰς λέξεις: *C'est le compère Lorient, qui mange le noyau.* [P. Liory].

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΤΟ ΠΤΥΣΜΑ ΚΑΙ ΑΙ ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ

Τὰ πτύσματα, ἐναντίον τῶν ὁποίων ἀμελιτικὸν πόλεμον ἐκήρυξεν ἡ ὑγιεινὴ ἐκ τοῦ φόβου τῆς διὰ τούτων μεταδόσεως τῆς φθίσεως, περιεβλήθησαν πάντοτε ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς διὰ διαφόρων φανταστικῶν ἰδιοτήτων ὑπὸ τῆς δεισιδαιμονίας καὶ τῶν προλήψεων.

Ἐν τῇ ἀρχαιότητι τὸ πτύσμα ἐθεωρεῖτο ὡς προληπτικὸν δυστυχήματος, βασκανίας κλπ. Πτύων τις τὸ στήθος τοῦ ἡμῶντο κατὰ παντὸς δεινοῦ. Ἡ γυνὴ ἔπτει τὸ τέκνον τῆς διὰ νὰ τὸ προφυλάξῃ ἀπὸ κινδύνων. Ἐπτειν ἐπίσης τὸ δεξιὸν ὑπόδημα πρὶν τὸ φορέσωσιν, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ διέλθωσι διὰ μέρους ἐνθα διέτρεξαν κίνδυνον.

Αἱ ἀρχαῖαι Ἑλληνίδες ἔλειχον τὸ μέτωπον τῶν παιδιῶν, ὅπως προφυλάξωσιν ἀπὸ μαγγανειῶν, αἱ δὲ Ῥωμαῖαι ἐπέθετον τὸν μέσον δάκτυλον βεδρεγμένον διὰ σάλου ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ τῶν χειλέων.

Καὶ τώρα ἀκόμη ὑπάρχουσι πανταχοῦ ἀνάλογοι προλήψεις. Ἐν Ἀγγλίᾳ, οἱ ἄλιεῖς πτύουσι τὸ δόλωμα προσηρμοσμένον ἐπὶ τοῦ ἀγκίστρου πρὶν ρίψωσιν αὐτὸ εἰς τὸ ὕδωρ. Οἱ Ἰρλανδοὶ χωρικοὶ πτύουσι τὰ νεογέννητα βρέφη ἢ ζῶα ἰδίως ἐὰν ἐγκωμιάζωσι ταῦτα· καὶ αὕτη ἡ ματα ὑποδέχεται διὰ πτύματος τὸ νεογνόν.

Ἐν Γερμανίᾳ πιστεύεται κοινῶς ὅτι τὸ πτύσμα προφυλάττει ἀπὸ τῆς μαγείας. Ἐν Βερολίῳ πτύουσι ὀπισθεν τοῦ ἐξερχομένου ἐκ τῆς οἰκίας. Εἰς ἄλλα μέρη τῆς Πρωσσίας πτύουσι τρίς μετὰ τὴν πάροδον σοδαροῦ κινδύνου. Ἐν Σιλεσία καὶ Βοημία πρᾶττουσι τὸ αὐτὸ, ὁσάκις συναντηθῶσι μετὰ γραιίας δυσμόρφου. Ἐν Ὀλδεμβούργῳ πτύουσι τρίς ἐντὸς τῆς σκάφης τοῦ ζυμώματος. Ἐν Οὐγγαρία πτύουσι εἰς τὸ πρόσωπον τὰ παιδιᾶ.

Καὶ παρ' ἡμῶν ἡ συνήθεια τοῦ πτύειν πρὸς ἀποφυγὴν ἢ ἀπόκρουσιν κινδύνου εἶνε γενικὴ, δύναται τις δὲ νὰ εὕρῃ κατὰ τόπους πᾶν ὅ,τι εὕρισκει εἰς ἄλλους διαφορῶς λαούς. Ἐξαιρετικὸν μόνον νομίζομεν τὸ ἔθιμον, καθ' ὃ δὲν ἀρκοῦνται μόνον εἰς τὸ πτύειν τὰ παιδιᾶ ὅπως προφυλάξωσιν αὐτὰ ἀπὸ βασκανίας, ἀλλὰ καὶ εἰσάγουσι διὰ τοῦ δακτύλου σάλου ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν εἰς τῶν παιδιῶν τὰ χεῖλη. X*

ΔΗΜΩΔΕΙΣ ΜΥΘΟΙ

ΣΚΥΛΙΑ, ΓΑΤΕΣ ΚΑΙ ΠΟΝΤΙΚΟΙ

Τὰ σκυλιὰ εἶχανε μὴ φορὰ δίκη, καὶ ἐπειδὴ αὐτὰ εἶνε ῥέμπελα, ἔδωσαν τὰ χαρτιά τους νὰ τὰ φυλάξωσιν οἱ γάτες ποῦ εἶνε νοικοκυρᾶδες. Οἱ γάτες τὰ ἔβαλαν ἀπάνω στὴν ἀστρέγα καὶ ἐκεῖ ἐπῆγαν οἱ ποντικοὶ καὶ τὰ ἔφαγαν. Γιὰ τοῦτο τὰ σκυλιὰ κυνηγοῦν τίς γάτες ποῦ τοὺς ἐχάλασαν τὰ χαρτιά καὶ οἱ γάτες πάλι κυνηγοῦν τοὺς ποντικούς γιὰ τὸς ἔφαγαν τὰ χαρτιά καὶ τίς ἔβαλαν σ' ἀμάχη μὲ τὰ σκυλιὰ.

ΥΓΙΕΙΝΗ

ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

— Ποῖον εἶνε τὸ καλλίτερον ὕγρον πρὸς πλύσιν τοῦ στόματος καὶ τῶν ὀδόντων;

Μίγμα 30 μερῶν οἰνοπνεύματος τῆς μέντας, 8 μερῶν φαινικοῦ ὀξέος εἰς διάλυσιν $\frac{1}{8}$ καὶ 200 μερῶν ὕδατος. Διὰ τούτου ἀφαιρεῖται πᾶσα κακοσμία τοῦ στόματος, ἐνδυναμοῦνται τὰ οὐλα καὶ ἀναστέλλεται ἡ σφῆσις τῶν πασχόντων ὀδόντων. Δύνασθε νὰ τὸ μεταχειρισθῆτε καὶ ἄκρατον βρέχοντες συνήθη ψήκτραν τῶν ὀδόντων καὶ μεμιγμένον μετὰ πενταπλασίου ὕδατος πρὸς πλύσιν τοῦ στόματος καὶ τοῦ λαιμοῦ διὰ γαργαρισμῶν. Μετὰ τὴν διὰ τοῦ ὕγρου τούτου πλύσιν τῶν ὀδόντων εἶνε ὠφέλιμον νὰ μεταχειρίζεσθε τὸ ἐξῆς ὀδοντότριμμα: Μαγνησίας, ἀνθρακος, κινκίνιας 10 μέρη ἐξ ἑκάστου καὶ 2 σταγόνας ἀρώματος τῆς μέντας.

ΜΕΓΑΛΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

ΕΚ ΜΙΚΡΩΝ ΣΥΜΒΑΝΤΩΝ

Παιδικός ήρωϊδύο.

Κατὰ τὰς ἡμέρας, καθ' ἃς ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας Φραγκίσκος Ἰωσήφ διέτριβεν εἰς Ἴσλ, κοράσιον δωδεκαετῆς εἰσελθὼν ἐντὸς οἰκίας πυρπολουμένης διέσωσε βρέφος, τὸ ὅποιον θὰ ἐγίνετο παρανάλωμα τοῦ πυρός.

Ἡ μικρὰ ἡρώϊς προσήχθη ἐνώπιον τοῦ Αὐτοκράτορος, παρισταμένου πλησίον τῆς καιομένης οἰκίας.

— Δὲν ἐφοβήθη; τὴν ἐρωτᾷ ὁ Αὐτοκράτωρ.

— Ὅχι, ἄρχοντα, ἀπαντᾷ ἀφελῶς ἢ μικρά. Ἡξευρα, ὅτι τὸ μωρὸ ἦτο ἐκεῖ καὶ στὴ φωτιά θὰ ἔπεφτα νὰ τὸ γλυτώσω.

Ὁ Αὐτοκράτωρ τὴν ἐθώπευσε καὶ διέταξε νὰ προσληφθῇ εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἀνατόρων, ἀπονείμωτος συγχρόνως εἰς αὐτὴν τὸ παράσημον τῆς Ἑλισάβετ.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Δίοπτρα κατὰ τῆς ναυτίας.

Γερμανὸς ἐπιστήμων δυσχυρίζεται ὅτι ἐφευρεν ἀσφαλῆς καὶ εὐχερῆς μέσον πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ναυτίας. Τὸ μέσον τοῦτο εἶνε τὰ κόκκινα δίοπτρα. Πᾶς θαλασσοπλοῦν, ὅσον δῆποτε καὶ ἂν ὑπέφερε πρότερον ἐκ τῆς θαλάσσης, καθίσταται ὅλιως ἀπρόσβλητος ἐφεξῆς, ἀρκεῖ νὰ φορέσῃ εὐθὺς ὡς ἐπιδοῦ τοῦ πλοίου κόκκινα δίοπτρα!

Τὸ πρᾶγμα δὲν εἶνε τόσο γελόιον, ὅσον φαίνεται κατ' ἀρχάς. Δυνατὸν νὰ μὴ ἐπιτυγχάνῃ ἐν τῇ πρακτικῇ αὐτοῦ ἐφαρμογῇ, ἀλλὰ στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἐξῆς ἐπιστημονικῆς θεωρίας:

Τὸ κόκκινον χρῶμα ἔχει διεγερτικὴν δυνάμιν ἐπὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος, τὸ κόκκινον χρῶμα ἐνισχύει τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος. Ἀλλὰ κατὰ τινὰς φυσιολόγους, ἡ ναυτία ἔχει ὡς ἀφορμὴν τὴν ἀνεπαρκῆ κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ. Ὡστε τὰ κόκκινα δίοπτρα ἐνισχύοντα τὴν κυκλοφορίαν τοῦ αἵματος προλαμβάνουσι τὴν ναυτίαν.

Ἡ δοκιμὴ δὲν εἶνε δύσκολος.

Ἡ ταχύτης τῆς καμήλου.

Φαίνεται ὅτι ἡ παράδοσις ὑπερετίμησε τὴν ταχύτητα καὶ ἀντοχὴν τῆς καμήλου ἢ ὅτι ὁ χρόνος ἐξεφύλισε τὸ γένος αὐτῶν. Ὅπως δῆποτε σήμερον εἶνε βεβαιωμένον ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀπόγονος τῆς περιφήμου καμήλου, ἥτις ἔφερε τὸν Μωάμεθ ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Μέκκαν, δυναμένη νὰ διατρέξῃ περισσώτερα τῶν 12 χιλιομέτρων τὴν ὥραν καὶ τοῦτο ὄχι ἐπὶ χρόνον μικρότερον τῶν δύο ὥρῶν. Ἄν δέ τις θελήσῃ νὰ βιάσῃ αὐτὴν ἐπὶ πλέον, πίπτει γονυπετῆς καὶ θνήσκει ἐκ τοῦ καμάτου.

Ἡ περίοδος τῆς γῆς εἰς 33 ἡμέρας.

Παρήλθε πλέον ὁ καιρὸς, καθ' ὃν ὁ Φιλέας Φῶγ τοῦ Ἰουλίου Βερν ἐκίνει τὴν δυσπιστίαν τῶν συμ-

πολιτῶν του, ἰσχυριζόμενος ὅτι δύναται νὰ κάμῃ τὴν περίοδον τῆς γῆς εἰς 80 ἡμέρας. Κατὰ τοὺς νεωτάτους ὑπολογισμοὺς τοῦ βωσικοῦ Ἰπουργεῖου τῆς συγκοινωνίας, ἅμα τῇ ἀποπερατῶσει τοῦ Ἰπερσιδηρικοῦ σιδηροδρόμου ἡ περίοδος τῆς γῆς θὰ δύναται νὰ γείνη ἐντὸς 33 ἡμερῶν κατὰ τὸ ἐξῆς δρομολόγιον: Ἀπὸ Βρέμης εἰς Πετροῦπολιν σιδηροδρομικῶς 1 1/2 ἡμέρα, ἀπὸ Πετροῦπόλεως εἰς Βλαδιβοστόκ σιδηροδρομικῶς μετὰ ταχύτητα 48 χιλιομέτρων καθ' ὥραν 10 ἡμέραι ἀπὸ Βλαδιβοστόκ εἰς Ἀγ. Φραγκίσκον διὰ τοῦ Εἰρηρικοῦ Ὀκεανοῦ 10 ἡμέραι ἀπὸ Ἀγ. Φραγκίσκου εἰς Ν. Ἰόρκην 4 1/2 ἡμέραι, ἀπὸ Ν. Ἰόρκης εἰς Βρέμην 7 ἡμέραι. Σήμερον ὁ ταχύτερος δρόμος εἶνε ἀπὸ Ν. Ἰόρκης εἰς Σούθαμπτον 6 ἡμέραι, ἀπὸ Σούθαμπτον εἰς Βρεντήσιον διὰ Παρισίων 3 1/2 ἡμέραι, ἀπὸ Βρεντήσιου εἰς Ἰοκχάμαν διὰ Σουᾶξ 42 ἡμέραι, ἀπὸ Ἰοκχάμας εἰς Ἀγ. Φραγκίσκον 10 ἡμέραι, ἀπὸ Ἀγ. Φραγκίσκου εἰς Ν. Ἰόρκην 4 1/2 ἡμέραι — Τὸ ὅλον 66 ἡμέραι.

Ὁ καπνὸς τῶν ξύλων.

Κατὰ τὰς ἐρεῦνας ἐπιστήμου Ἰταλοῦ ὑγεινολόγου ὁ καπνὸς ὁ προερχόμενος ἐκ ξύλων καιομένων εἶνε ἄριστον ἀντιμικσματικὸν καὶ ἐξολοθρεῦει ριζικῶς πάντα τὰ παθογόνα σπέρματα τὰ σίωρούμενα εἰς τὸν ἀέρα, προσκολλώμενα εἰς τοίχους ἢ ἐνδικοιτώμενα ἐντὸς ἐπιπέλων καὶ ἐνδυμάτων. Δι' ὀλίγων ξύλων γλωρῶν ἢ ὑγρῶν, ὅπως ὁ ἀναδιδόμενος καπνὸς εἶνε πυκνότερος, δύναται ν' ἀπολυμανθῇ δωμάτιον ἀσθενοῦς ἢ ἄλλο τι μολυνθὲν μέρος, ἀρκεῖ νὰ κλεισθῇ τοῦτο ἐρμητικῶς καὶ νὰ ἐπαναληφθῇ ἡ πυρὰ πολλὰκις ἀλληλοδιαδόχως εἰς διάστημα 12 ὥρῶν.

Ἡ διάδοσις τοῦ ποδηλάτου.

Ἀγγλος στατιστικὸς συλλέξας τὰ κατάλληλα στοιχεῖα ὑπολογίζει ὅτι καθ' ὅλην τὴν ὑδρόγειον σφαίραν ὑπάρχουσιν 20 ἑκατομμύρια ποδηλάτων, ἥτοι ἀναλογουσιν ἐν ἐπὶ 74 κατοίκων τῆς γῆς. Τὰ ποδήλατα ταῦτα τιθέμενα κατὰ μήκος θ' ἀπετέλουσαν ἄλλυτιν ἐκ 40 ἑκατομμυρίων τροχιῶν ἔχουσαν μήκος περίπου 40 χιλιάδων χιλιομέτρων, ἥτοι ὅσον θὰ ἤρκει ἵνα περιζωσθῇ ἡ γῆ. Ὑπολογισμένης δὲ τῆς ἀξίας ἐκάστου εἰς 250 φρ. κατὰ μέσον ὄρον, ἡ ὀλικὴ ἀξία τῶν ἐπὶ γῆς ποδηλάτων ἀνέρχεται εἰς 5 δισεκατομμύρια φράγκων. Μεταξὺ τῶν διαφόρων χωρῶν, πρωτεύει ὡς πρὸς τὴν διάδοσιν τοῦ ποδηλάτου ἡ Γερμανία, ἀριθμοῦσα 3 ἑκατομμύρια ἥτοι ἐν ἐπὶ 16 κατοίκων.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΤΟΥ ΚΑΘ' ΗΜΕΡΑΝ ΒΙΟΥ

Διατήρησις τῶν αὐγῶν.

Τὰ αὐγά διατηροῦνται βραπτιζόμενα εἰς ἀτμοσφαιρὸν περιέχον καὶ 6 τοῖς 100 μχειρικοῦ ἄλατος. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἡ διατήρησις αὐτῶν δύναται νὰ παραταθῇ καὶ ἐπὶ ἐξ ὅλους μηνῶν.